

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ
АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

(на матеріалах ТОВ «АНІТ-АГРО»)

Студента 2 курсу денної форми
навчання спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
спеціалізації «Державні фінанси»

Дудка
Роман
Анатолійович

Науковий керівник:
к.фіз.-мат.н., доцент

Дрінь
Ірина
Ігорівна

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність необоротних активів та їх визнання	6
1.2. Політика управління необоротних активами підприємства	11
1.3. Джерела та методи фінансування необоротних активів підприємства	15
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «АНІТ-АГРО» ЗА 2019-2021 РОКИ	20
2.1. Аналіз майнового потенціалу підприємства	20
2.2. Аналіз обсягу, структури та динаміки необоротних активів підприємства	24
2.3. Оцінка ефективності використання необоротних активів підприємства	27
Висновки до розділу 2	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	32
3.1. Напрями оптимізації необоротних активів підприємства	32
3.2. Формування політики фінансування необоротних активів підприємства	39
3.3. Визначення оптимальних джерел фінансування необоротних активів на ТОВ «АНІТ-АГРО»	53
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з особливостей сучасного розвитку вітчизняної економіки є значне підвищення конкуренції майже в усіх галузях, що підтверджується як зростанням кількості суб'єктів господарювання, так і значною часткою збиткових підприємств. Для успішного функціонування на ринку будь-якому підприємству необхідна дієва ефективна комплексна система управління його діяльністю. Саме ефективне управління забезпечує інтеграцію всіх економічних процесів на підприємстві, підсилює його адаптивність і конкурентоспроможність. У цьому контексті значним і суттєвим для підприємств сфери послуг є ефективне управління необоротними активами в цілому та розробка ефективної політики фінансування необоротних активів підприємства, зокрема як невід'ємної складової загальної системи управління.

Проблеми управління необоротними активами, а також джерела їх фінансування завжди займали значне місце в дослідженнях таких відомих науковців, як Е. Нікбахт, А. Гроппелі, Е.Ф. Брігхем, Б. Колапс та ін. Проблеми фінансування необоротних активів досліджувалися О.Р. Квасовським, В.В. Ковальовим, М.М. Крейніною, Т.С. Пічугіною, Н.Я. Спасів, О.С. Стояною, І.Т. Балабановим, Л.О. Костирко, В.Я. Міщенком, В.М. Тимофєєвим, І.О. Бланком, А.А. Мазаракі, Н.М. Ушаковою, Л.О. Лігоненко, О.В. Березіним, Н.Г. Міценко, Н.О. Власовою, А.П. Грінько, В.І. Оспіщевим та іншими.

Метою дослідження є обґрунтування суті теоретичних положень та розробка методичного інструментарію оцінки ефективності політики управління необоротними активами та надання практичних рекомендацій щодо покращення управління необоротними активами підприємства.

Завданнями випускної кваліфікаційної роботи :

- систематизувати накопичений досвід щодо визначення економічної сутності поняття “необоротні активи” підприємства;
- уточнити та доповнити існуючі класифікації необоротних активів, основних засобів та джерел фінансування необоротних активів;

- дослідити існуючі теоретико-методичні засади ефективності політики управління необоротними активами;
- обґрунтувати систему показників оцінки ефективності використання необоротних активів підприємства;
- розробити методичний інструментарій удосконалення політики управління необоротними активами;
- запропонувати методичні підходи до оптимізації джерел фінансування необоротних активів.

Об'єктом дослідження є процес управління необоротними активами підприємства з метою підвищення ефективності їх використання.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування організаційно-економічного механізму управління необоротними активами підприємства.

Методи дослідження. Методичну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, присвячені проблемам управління необоротними активами підприємств. Для досягнення поставленої мети в роботі використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, зокрема: методи історичного узагальнення, синтезу, порівняння та абстрагування – для аналізу еволюції наукових поглядів щодо сутності поняття «необоротні активи» систематизації видів фінансових ресурсів та системи планування діяльності підприємства; статистичного аналізу, графічні методи – для здійснення оцінки динаміки, обсягів та структури необоротних активів; порівняння, експертної оцінки, факторного аналізу, узагальнення – для оцінки факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, які впливають на управління необоротними активами та формування комплексної системи оцінки фінансових ресурсів підприємства..

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали науково-практичних конференцій, матеріали, розміщені у мережі Інтернет, результати власних

досліджень, матеріали первинного обліку та статистичної звітності ТОВ «АНІТ-АГРО».

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в обґрунтуванні й поглибленні теоретичних положень, удосконаленні методичних та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо побудови організаційно-економічного механізму управління необоротними активами з метою підвищення ефективності діяльності підприємства..

Публікації. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи відображені у збірнику тез доповідей студентської Інтернет-конференції «Фінансово-економічний розвиток регіонів: виклики воєнного стану та поствоєнні перспективи».

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить - 81 сторінок, основний зміст роботи викладено на 67 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 10 рисунків, додатків 12.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність необоротних активів та їх визнання

В умовах поточної ринкової економіки розвивається компанії прагнуть до стійкого потоку інвестицій, які спрямовані на розвиток фірм, розширення і модернізацію виробництва, а також на технологічні і товарні інновації. Залучення інвестицій в належному вимірі є наслідком злагодженої роботи фірми по підвищенню інвестиційної привабливості.

Необоротні активи займають важливе місце у діяльності підприємств. За результатами дослідження економічної сутності необоротних активів, специфіки діяльності підприємств сфери послуг, яка обумовлена технологічними особливостями діяльності та технічними параметрами їх потенціалу, запропоновано таке значення поняття “необоротні активи” - це сукупність засобів праці, нематеріальних та фінансових активів підприємств, джерелами утворення яких є матеріальні, природні, інтелектуальні й фінансові ресурси; вони мають такі ознаки: використовуються у процесі виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг; термін експлуатації перевищує один рік; вартість поступово розподіляється на виготовлену продукцію та надані послуги і змінюється під впливом інфляції; використовуються з метою отримання прибутку.

Необоротні активи потребують постійного управління ними, які здійснюється в різних формах і різними функціональними підрозділами підприємства. Фактична структура пов'язана з ірраціональністю рішень інвесторів і менеджменту: бажання отримати вигоду від невдалої оцінки (недооцінка або переоцінка) фондовим ринком, відстеження можливих шляхів інвестицій, особисті якостямі менеджерів, які можуть перешкодити, а також дотримання «стадному поведінки». В цілому можна сказати, що дослідження з питань, що стосуються структури капіталу і вартості компанії, тривають і в даний час.

Визначення терміна “необоротні активи” у нормативно-правових актах та в різних літературних джерелах

№ з/п	Представники, джерело	Визначення
1	НП(С)БО 1	Необоротні активи — всі активи, що не є оборотними
2	М. Т. Білуха	Основний (довгостроковий) капітал — майно тривалого користування, яке більш як один рік перебуває в обороті
3	Ф. Ф. Бутинець	Активи необоротні (довгострокові) — сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь в процесі його господарської діяльності та переносять свою вартість на продукцію частинами
4	Б. І. Валусь	Необоротні активи — це будь-які ресурси, призначені для їх використання протягом терміну, який перевищує один рік або операційний цикл, якщо він більший від одного року.
5	С. Ф. Голов	Необоротними є активи, що тривалий час утримуються підприємством з певною метою
6	В. М. Диба	Необоротні активи — це сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності та які переносять на продукцію свою вартість частинами й поступово
7	О. П. Кундря-Висоцька	Необоротні (основні) засоби (активи) — будівлі, споруди, машини, обладнання, устаткування, інструменти тощо, тобто ті засоби, що використовуються у виробничо-фінансовій діяльності протягом тривалого періоду часу (більше ніж один рік) і частинами переносять свою вартість на новостворений продукт (амортизуються)
8	Л. І. Лисенко	Необоротне майно — активи, отримані з метою тривалого використання і не призначені для реалізації або споживання протягом одного року чи операційного циклу, якщо останній довший за рік
9	С. В. Мочерний	Необігові (необоротні) активи — матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін використання яких перевищує календарний рік (або операційний цикл)
10	В. К. Орлова	Необоротні засоби — частина грошей, які підприємство вимушене вилучити з обігу, що протягом року в гроші не перетвориться
11	В. В. Сопко	Необоротні активи (основні засоби або частина засобів праці) — це такі активи, які не призначені для продажу або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати балансу, або засоби праці
12	Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко	Засоби тривалого використання — засоби праці, які використовує підприємство в процесі виробництва або поставки товарів і послуг, і надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. Передбачуваний термін корисного використання
13	В. Г. Швець	Необоротні активи — це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. Як правило, до них належать засоби з тривалістю використання більш як один рік)

Автор А.В. Садчиків на основі ідей Г. Доналдсона про порядок вибору джерел фінансування розвиває свою власну. Спираючись на ідеї теорії

поведінкових фінансів, він визначив алгоритм, який виявив те, як вітчизняні підприємства визначаються з джерелами фінансування. Це алгоритм «витрати-можливості-обмеження». Спочатку проводиться аналіз, чи є доступ в даний момент до даного джерела фінансування (обмеження). Потім розглядаються переваги і можливості, які може надати джерело, і недоліки або витрати, які можуть виникнути в ході його іспользовання⁴. У даній статті були розглянуті можливості, витрати і обмеження конкретних джерел фінансування. Проаналізувавши існуючі методи оптимізації джерел фінансування - на основі мінімізації WACC і на основі мінімізації фінансового ризику, А. В. Садчиків звернув увагу на їх загальну особливість, яка пов'язана з тим, що вони враховують лише два елементи із запропонованого їм алгоритму, ігноруючи обмеження джерела. За підсумком з огляду на обмеження джерел він розробив динамічний метод оптимізації структури джерел фінансування шляхом поступового збільшення рівня розкриття інформації.

Автор Е.А. Фокіна розглядає управління структурою капіталу як сукупність боргової, дивідендної та емісійної політики підприємства і надалі запропонувала використовувати процесний підхід, заснований на оптимізації «ланцюжка» фінансових потоків, які впливають на створення вартості. Окремі операції з управління капіталом запропоновано об'єднати в один загальний бізнес-процес фінансового управління.

А О.В. Губанов розробив власну методику формування економічно раціональної структури капіталу. Грамотне управління активами і пасивами призводить до зростання вартості компанії. Управління активами сприяє зростанню грошового потоку, а управління пасивами - зниження вартості капіталу.

Е.Л. Опришко для формування структури капіталу передбачає використання майбутніх грошових потоків замість даних бухгалтерської звітності, в якій відображаються минулі результати. Цей підхід називається інвестиційно-фінансовим замість бухгалтерського, і враховує альтернативні витрати, оцінку відповідності термінів залучення джерел фінансування інвестиційної діяльності

цілям їх використання, використання їх ринкової оцінки, а також трансформацію складної структури фінансових ресурсів інвестування,

Т.Г. Плешкова розглядає структури капіталу не як проблему окремого підприємства, а системи формування фінансових ресурсів організацій цілого регіону, що було вельми незвичайним з точки зору проблеми джерел фінансування. Вона вважає фінансову інтеграцію одним із способів оптимізації структури капіталу, в основі якої лежить консолідація капіталу в формі так званої «мережевий фінансової організації (СФО), яка об'єднує органи державного управління, комерційні, кредитні, небанківські фінансові організації, інвестиційні компанії і фонди і інших учасників фондового ринку».

М.І. Лисиця на основі традиційної моделі і модифікованої моделі CAPM розробив власний варіант компромісної теорії структури капіталу шляхом виключення таких обмежень ідеального ринку капіталу, як: відсутність відповідних витрат і оподаткування, відсутність витрат на отримання інформації, однорідність очікувань інвесторів, відсутність витрат фінансових труднощів, можливість запозичення під безрискову ставку в необмежених обсягах на безстроковій основі, незмінність дивідендів.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійних операцій з власним і позиковим капіталом. Використання власного і позикового капіталу дозволяє провести суттєве розширення обсягів господарської діяльності підприємства, забезпечуючи більш ефективний рівень по використанню власних коштів, підвищити швидкість по формуванню різних цільових фінансових фондів, за рахунок чого відбудеться зростання ринкової вартості компанії. Тільки необхідно вибрати вірну стратегію з управління фінансовою стійкістю і структурою капіталу компанії.

Диверсифікація компаній, наявність різних фінансових і нефінансових компонентів вимагають надійного і комплексного підходу до прийняття інвестиційних рішень. У цій ситуації інвестиційна привабливість ставиться на перший план. З швидким розвитком фінансового сектора привабливість

підприємств стала визначатися різними компонентами. Однак їх вплив не однаково на різних ринках або в різних країнах.

Економічна класифікація необоротних активів наведена на рисунку 1.2.

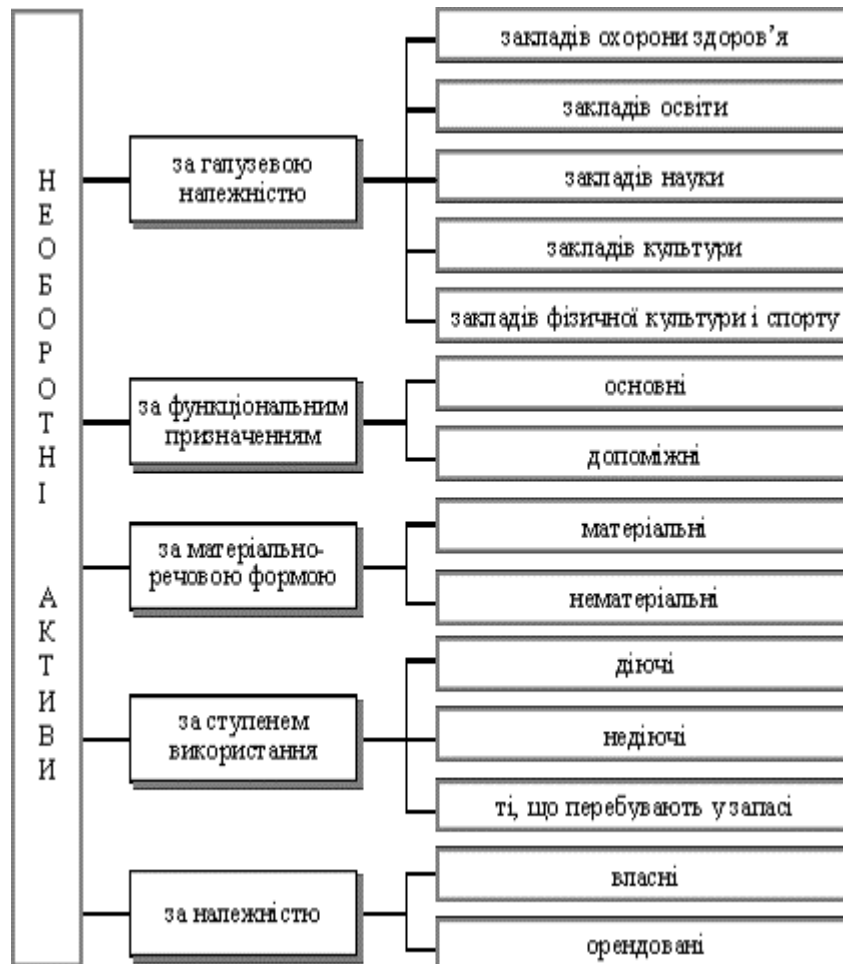

Рис. 1.2. Економічна класифікація необоротних активів

Вплив корпоративної диверсифікації на ефективність фірми залишається спірним питанням. Стратегію диверсифікації можна розглядати як процедуру зниження ризиків в період фінансових спадів в економіці, тому що застосовується мінімізація одного окремого бізнесу або вплив географічного сегмента на роботу всієї компанії. У цьому сенсі фірма може потенційно отримати вигоду з цієї стратегії і збільшити або, по крайній мере, не втратити свою цінність на ринку.

1.2. Політика управління необоротними активами підприємства

Система управління необоротними активами – це частина фінансової стратегії підприємства, суть якої полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та високої ефективності використання.

Метою управління необоротними активами є визначення форм і методів фінансового забезпечення процесу їх своєчасного оновлення та ефективного використання.

Основними завданнями управління необоротними активами є: визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій та розширеній основі; визначення потреби у нарощенні необоротних активів для розширення обсягів виробництва; визначення можливих способів розширення основних виробничих засобів; забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та матеріальних активів; формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Система управління необоротними активами формується на базі таких основних етапів (рис. 1.3).

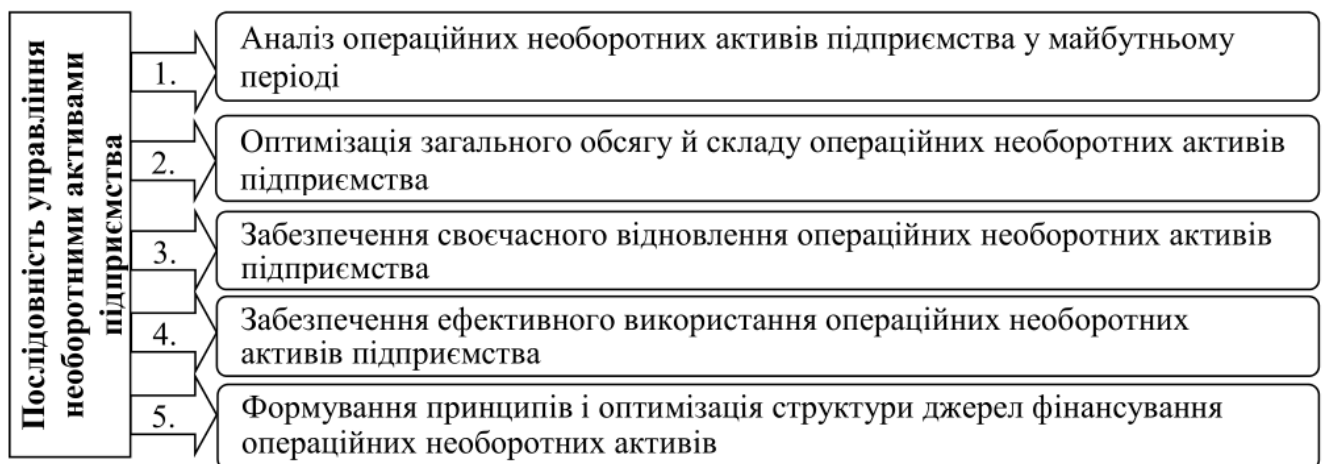

Рис. 1.3. Етапи управління необоротними активами на підприємстві

На першому етапі здійснюється аналіз необоротних активів підприємства у майбутньому періоді. Даний аналіз здійснюється з метою дослідження динаміки

загального їх обсягу й складу, ступеня придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання.

На першій стадії аналізу розглядається динаміка руху загального обсягу необоротних активів підприємства, визначаються темпи їх росту порівняно з темпами росту обсягу виробництва і реалізації продукції, обсягу оборотних активів до загальної суми необоротних активів. У процесі цього аналізу вивчається зміна коефіцієнта участі необоротних активів у загальній сумі операційних активів підприємства.

На другій стадії аналізу вивчається склад необоротних активів підприємства, їх динаміка та структура. Під час проведення даного аналізу визначається співвідношення основних засобів і нематеріальних активів, що використовується в операційному процесі діяльності підприємства; аналізується питома вага рухомих й нерухомих необоротних активів, які у виробничій діяльності характеризують, відповідно, активну і пасивну їх частини.

На третій стадії аналізу оцінюється рух, технічний стан та ефективність використання операційних необоротних активів як найважливішого елементу необоротних активів.

Існує цілий ряд робіт, в яких розглядаються стимули для диверсифікації на різних ринках і наведена оцінка корпоративної ефективності. Перш за все, нам необхідно визначити, які потенційні відмінності між країнами, що розвиваються і розвиненими ринками і чому вони виникають. Ми почнемо з стимулу для диверсифікації в різних економічних умовах (тобто рівня розвитку країни)

Дослідники виділяють такі групи стимулів для диверсифікації на різних ринках [2, с. 187]:

1. Зовнішні (інституційні) причини диверсифікації. На розвинених ринках капіталу інституційне середовище дуже розвинена і складна, є багато правових обмежень для розвитку компаній та сильної конкуренції. Це являє собою бар'єр для міжгалузевої (незв'язаної) диверсифікації і значно збільшує витрати підприємств, які вирішили розширюватися. З цієї причини пов'язана з цим диверсифікація частіше спостерігається на розвинених ринках капіталу. У

теоретичній літературі показано, що пов'язана з цим диверсифікація перевершує незв'язану диверсифікацію, оскільки в першому випадку витрати на диверсифікацію нижче, а переваги двох стратегій диверсифікації схожі [5, с. 91].

2. Внутрішні або ресурсні причини. Компанії, що працюють на розвинених ринках, мають необмежений доступ до загальних ресурсів. Отже, наявність лише загальних ресурсів не дозволяє компанії успішно конкурувати на ринку, оскільки будь-яка фірма має рівний доступ до ресурсів. Єдиний спосіб, що дозволяє компанії зайняти лідируючі позиції, - це розробка власної специфічної фірми.

У процесі такої оцінки використовуються основні показники, наведені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Показники руху і технічного стану операційних необоротних активів

Показник	Методика розрахунку
Коефіцієнт оновлення	$K_{он} = \frac{\text{Вартість нових необоротних активів, введених в експлуатацію}}{\text{Вартість необоротних активів на кінець періоду}}$
Коефіцієнт вибуття	$K_{в} = \frac{\text{Вартість необоротних активів, що вибули}}{\text{Вартість необоротних активів на початок періоду}}$
Коефіцієнт приросту	$K_{пр} = \frac{\text{Сума приросту необоротних активів}}{\text{Вартість необоротних активів на початок періоду}}$
Коефіцієнт придатності	$K_{прид} = \frac{\text{Залишкова вартість необоротних активів}}{\text{Первісна вартість необоротних активів}}$
Коефіцієнт зносу	$K_{зн} = \frac{\text{Сума зносу необоротних активів}}{\text{Первісна вартість необоротних активів}}$
Рентабельність операційних необоротних активів	$P_{к} = \frac{\text{Чистий прибуток підприємства}}{\text{Середньорічна вартість операційних необоротних активів}}$
Період обороту операційних необоротних активів	$\Pi_{о} = \frac{\text{Середньорічна вартість операційних необоротних активів}}{\text{Сума зносу операційних необоротних активів}}$

Компанії розвинених ринків мають тенденцію до диверсифікації, в той час як фірми з країн з економікою, що розвивається застосовують незв'язану стратегію диверсифікації через інституційних обмежень і конфліктів між агентствами. Далі представимо емпіричне підтвердження згаданої різниці і зробимо висновок, чи існує реальна різниця чи ні.

Розвинені ринки характеризуються більш дорогими ресурсами і більш високими витратами виробництва в порівнянні з країнами, що розвиваються. Компанії, що працюють на розвинених ринках, як правило, мають унікальне ціннісне пропозицію для своїх клієнтів. Компанії повинні постійно підтримувати високий рівень обслуговування і захищати свій унікальний статус [1, с. 129]. Це створює сильне напруження і провокує конкурентну боротьбу на ринку. В цьому випадку міжнародна диверсифікація на ринки, що розвиваються дозволяє компанії отримати новий ринок, який ще не був перевантажений сильною конкуренцією з боку місцевих компаній. Крім того, переклад частини продукції на новий ринок дозволяє компанії скоротити витрати і отримати вигоду від ефекту масштабу. Ця гіпотеза підтверджується результатами Gomes, L. і Ramaswamy, K., які виявили на вибірці в США, що зростаючий рівень багатонаціональності приносить більш високі результати діяльності фірми, однак обмежується певним моментом, після якого витрати, пов'язані з подальшою диверсифікацією переважають свої переваги. Тобто існує нелінійна залежність між міжнародною диверсифікацією і продуктивністю [1, с. 128].

Отже, необхідно зазначити, що забезпечення процесу підвищення ефективності використання необоротних активів можна розглядати як систему заходів, спрямованих на скорочення потреби в обсязі їх фінансування і підвищення темпів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних та залучених фінансових ресурсів. На п'ятому заключному етапі формується структура джерел фінансування операційних необоротних активів. Процес відновлення і приріст операційних необоротних активів може фінансуватися як за рахунок власного капіталу, довгострокового позикового капіталу (фінансового кредиту, фінансового лізингу тощо), так і за рахунок змішаного їх фінансування.

1.3. Джерела та методи фінансування необоротних активів підприємства

Головною проблемою останніх років у галузі реального інвестування як на макро-, так і на мікрорівні є дефіцит інвестиційних ресурсів. З цієї причини виявлення джерел фінансування інвестицій, їхня класифікація мають не тільки теоретичний інтерес, але й неабияку практичну значимість.

В економічній літературі найчастіше зустрічається таке визначення інвестиційних ресурсів: “кошти й інші активи, що залучені для здійснення вкладень в об’єкти інвестування”. Таким чином, інвестиційні ресурси можуть залучатися в інших альтернативних формах, крім грошової: природні ресурси; трудові ресурси; матеріально-технічні ресурси [21].

Як правило, на інвестиційні ресурси, що залучені в альтернативних формах, припадає невелика частка, найбільша ж їхня частина мобілізується саме в грошовій формі.

Існує потреба у створенні розгорнутої класифікації, яка буде спрямована на потреби формування політики фінансування необоротних активів підприємства. Для цього будемо виходити з такого:

- при класифікації за відношенням власності на джерела фінансування виділяти такі групи: власні, позичені, залучені. Такий вибір заснований на тому, що, по-перше, виділення трьох груп замість двох, як виділяють деякі вчені, дозволяє більш точно визначити походження цих джерел, а саме умови доступу підприємств до таких джерел; по-друге, лексичні особливості наведених назв класифікаційних груп більш відповідають їхній сутності;

- при класифікації джерел фінансування за об’єктами фінансування пропонується, виходячи із предмета дослідження, виділяти дві групи: джерела, спрямовані на фінансування основних засобів, та джерела, спрямовані на фінансування нематеріальних активів;

- при класифікації джерел фінансування за цілями фінансування вважаємо за доцільне виділяти такі групи: нове будівництво, розширення діяльності, реконструкція, технічне переозброєння, що відповідає особливостям необоротних активів;

- доповнити існуючу систему класифікації додатковою ознакою за вартістю залучення джерел фінансування.

Загальна схема класифікації джерел фінансування необоротних активів з урахуванням запропонованих уточнень подана на рис. 1.4.

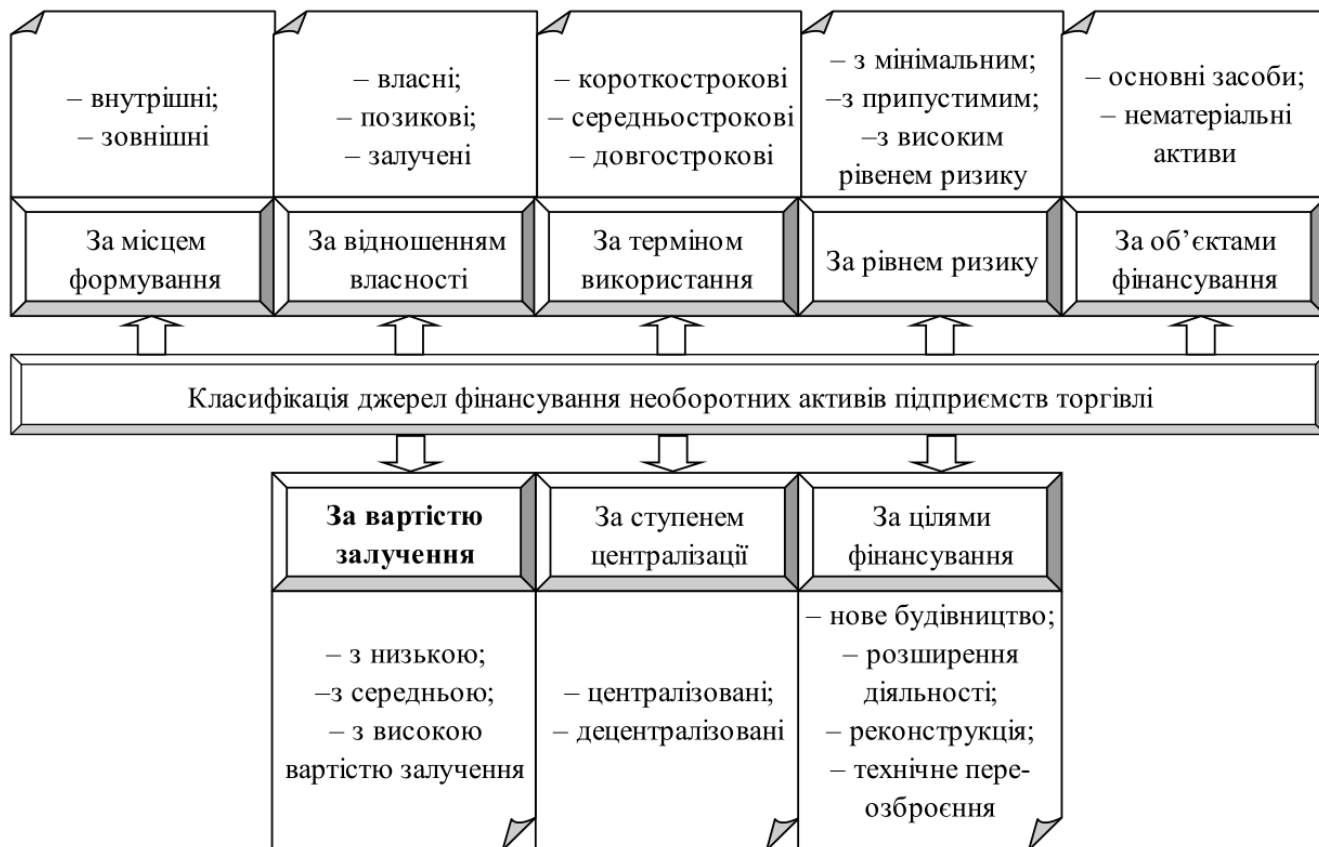

Рис. 1.4. Рекомендована класифікація джерел фінансування необоротних активів підприємства

Тобто існує нелінійна залежність між міжнародною диверсифікацією і продуктивністю [1, с. 128]. (1999), які виявили на вибірці в США, що зростаючий рівень багатонаціональності приносить більш високі результати діяльності фірми, однак обмежується певним моментом, після якого витрати, пов'язані з подальшою диверсифікацією переважить свої переваги. Тобто існує нелінійна залежність між міжнародною диверсифікацією і продуктивністю [1, с. 128].

Говорячи про міжнародну диверсифікації, важливо відзначити, що більшість публічних компаній США мають доступ до міжнародних ринків, а саме реалізують стратегію міжнародної диверсифікації, але більша частина їх діяльності як і раніше орієнтована на місцевий ринок.

Вихід компаній на зовнішній ринок тісно пов'язаний з політичною ситуацією в країні і зовнішньою політикою уряду. Це пов'язано з тим, що в країнах, що розвиваються механізми управління бізнесом пов'язані з особистими мережами менеджерів і власників фірм, проте ці характеристики країн не включені в модель і їх досить складно оцінити. Тому припускаю, що компанія, яка виходить на зовнішній ринок і має стабільні політичні зв'язки може успішно конкурувати за розподіл ресурсів всередині країни. Це дає ринку можливість оцінити цю компанію як більш фінансово стійку і створює премію за диверсифікацію.

Таблиця 1.3.

Порівняння процесів фінансування та інвестування

Ознаки порівняння	Фінансування	Інвестування
Сутність	Залучення коштів	Використання коштів
Завдання	Визначення обсягу капіталу, формування необхідного обсягу капіталу	Забезпечення вкладення сформованих коштів у визначені об'єкти
Рух потоку платежів	Починається з надходження, за яким йдуть виплати	Починається з виплат та в подальшому передбачає надходження
Послідовність здійснення	Передує інвестуванню	Йде за фінансуванням, створює умови для нового процесу фінансування

Головною метою політики фінансування необоротних активів підприємства є формування необхідного обсягу коштів, що будуть спрямовані на придбання необоротних активів. Саме у цьому полягає призначення політики фінансування необоротних активів. Головні меті підпорядковані цілі другого порядку, що виступають певними обмеженнями стосовно до її проведення та сприяють її якісному виконанню.

Як цілі другого порядку, виходячи із принципів політики фінансування, запропоновано такі: підтримання достатнього рівня фінансової стійкості, мінімізація часового лагу між фінансуванням та інвестуванням, мінімізація вартості залучення фінансування. У процесі дослідження тенденцій розвитку основних фондів вітчизняних підприємств використані загальнонаукові та

спеціальні методи дослідження: діалектичний метод пізнання; аналізу і синтезу; гносеологічного аналізу; індукції і дедукції; комплексний і системний підходи; метод порівнянь, табличний, графічний методи.

Вивченню питання використання та оновлення основних засобів підприємств присвячено чималу кількість наукових праць, в тому числі авторів О. В. Карсунцевой [1], Е. А. Панової [2], Е. А. Колесник [3], О. А. Агєєва і А. А. Єгорова [4] і багато інших. У зв'язку зі значним погіршенням ресурсної бази підприємств посилюється увага до проблем використання та оновлення основних засобів в різних сферах економіки. Як зазначає О. В. Корсунцева, відсутність науково обґрунтованих концепцій формування механізму оновлення основних фондів є одним з основних факторів, що сприяють кількісного скорочення, а також якісного погіршення стану основних фондів підприємств машинобудівної галузі [1].

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що політика фінансування необоротних активів підприємства є складною багатоаспектною категорією, яка, з одного боку, пов'язана із управлінням активами, бо бере участь у формуванні майна підприємства, а з іншого – пов'язана з управлінням капіталу, тому що торкається питань залучення різних видів капіталу. Тому політика фінансування необоротних активів потребує комплексного підходу до вивчення, особливо окремих аспектів її прояву, які досі недостатньо досліджені, що підкреслює актуальність цього дипломного дослідження. Так, на сьогодні існує необхідність вирішення питань, пов'язаних з формуванням політики фінансування необоротних активів на підприємствах, оцінювання ефективності проведеної політики фінансування, оптимізації джерел фінансування необоротних активів, а також питань, пов'язаних з самими необоротними активами, що, власне, і викликає потребу у фінансуванні – аналізі необоротних активів.

Висновки до розділу 1

В умовах зростання конкуренції серед підприємств підтримування

конкурентних переваг не може бути збережене без належної уваги до стану необоротних активів, а саме основних засобів та нематеріальних активів. Дослідження економічної літератури виявило, що сьогодні недостатньо уваги приділяється розгляду необоротних активів підприємства. Як результат проведеного в цьому розділі дослідження запропоновано таке визначення необоротних активів підприємства: необоротні активи підприємства – це сукупність як матеріальних, так і нематеріальних майнових цінностей, що багаторазово беруть участь та забезпечують умови здійснення виробничо-технологічних процесів.

Станом на 1 січня 2019 р інвестиції в основний капітал склали в діючих цінах 456,1 млрд грн. Цей показник в діючих цінах збільшився в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року (приріст склав 12,1%). Однак в абсолютному вираженні обсяг інвестицій за п'ять років збільшився незначно - приріст склав 49,2 млрд грн. [6].

Застарілі тенденції в орієнтації промислової галузі на використання в якості джерел фінансування інвестиційної діяльності кредитних ресурсів та іноземних фінансових вкладень на сьогоднішній день є великою економічною помилкою. Крім того, великим недоліком в інвестиційній стратегії машинобудівних підприємств є відсутність законодавчого контролю над амортизаційними витратами. За оцінками експертів, понад 50% з сукупної суми амортизаційних відрахувань підприємств витрачається на поповнення поточних, фінансових вкладень і інших операцій, а не на розвиток виробничих потужностей.

Здійснено систематизацію джерел фінансування необоротних активів шляхом узагальнення й уточнення існуючих класифікацій та доповнення власною класифікацією джерел фінансування необоротних активів – «за вартістю залучення», яку доцільно враховувати під час формування політики фінансування необоротних активів підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «АНІТ-АГРО» ЗА 2020-2022 РОКИ

2.1. Аналіз майнового потенціалу підприємства

Емпіричною базою дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «АНІТ-АГРО», створено відповідно з установчим договором засновників.

Товариство створене з метою збільшення обсягів виробництва, заготівлі, переробки та реалізації сільськогосподарської та іншої продукції, розвитку підсобних промислів, створення нових робочих місць у сфері виробництва переробки, торгівлі та обслуговування населення.

Під час своєї діяльності підприємство керується чинним законодавством України, в тому числі: Цивільним, Господарським та Податковим кодексами України, Кодексом Законів про працю України, Постановами Кабінету Міністрів України, тощо. Джерелами формування майна є: грошові та майнові внески Засновника; доходи, одержані в результаті господарської діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків та інших кредиторів; майно, придбане підприємством у відповідності з Статутом в порядку, встановленому законодавством; безоплатні, спонсорські та благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян; інші джерела не заборонені законодавством.

Таким чином, сучасний стан основних фондів вітчизняних підприємств є недостатньо ефективним. У галузі присутня слабе володіння ринковими інструментами управління, істотне скорочення виробництва високотехнологічної продукції, збільшення виробничих потужностей і брак інвестицій для їх модернізації в світлі останніх технологічних досягнень.

На основі системи основних показників розрахуємо показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2016-2019 роки в таблиці 2.2. та рис.2.1.

Розрахунок показників фінансового стану ТОВ «АНІТ-АГРО» свідчить про фінансову незалежність підприємства за 2019-2022 роки, так як коефіцієнт автономії задовольняє своє оптимальне значення. Оцінка платоспроможності свідчить про платоспроможність підприємства за досліджуваний період. Коефіцієнт ліквідності поточної, ліквідності швидкої та ліквідності абсолютної за 2019-2022 роки задовольняють свої оптимальні значення. Це свідчить, про те що підприємство здатне ліквідувати як поточну, так і довгострокову заборгованість.

Основні засоби створюють необхідні умови для науково-технічного прогресу як фактора розвитку суспільства. Збільшення обсягу виробничих основних засобів, удосконалення їх якісного складу виступають передумовою поліпшення умов праці, ліквідації ручної і малопродуктивної праці, підвищення її ефективності.

Початковим етапом економічної оцінки забезпеченості підприємства необоротними активами виступає аналіз їх складу та динаміки.

Оцінка динаміки активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки (табл. 2.3, рис. 2.2) показала їх збільшення в цілому у 2022 році порівняно з попереднім роком на 3557 тис. грн або 13,7%. Таке зростання відбулось за рахунок збільшення вартості оборотних активів.

Оцінка динаміки оборотних активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки показала їх збільшення на 4101,0 тис. грн. або на 27,2 %. Це відбулося в основному за рахунок збільшення вартості готової продукції на 1952,0 тис. грн. або на 9295,2%. При цьому, вартість необоротних активів зменшилася відповідно на 1350,0 тис. грн. Відзначимо зростання грошових коштів за 2019-2022 роки по ТОВ «АНІТ-АГРО», а саме, за 2021-2022 роки вони збільшилися на 6270,0 тис. грн. або на 5915,1%, відповідно.

Слід також зазначити зменшення вартості необоротних активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2020-2022 роки на 1350 тис. грн. або 11,6%. Найбільше зменшення відбулось в частині основних засобів, а саме на 2895 тис. грн або 31,7%.

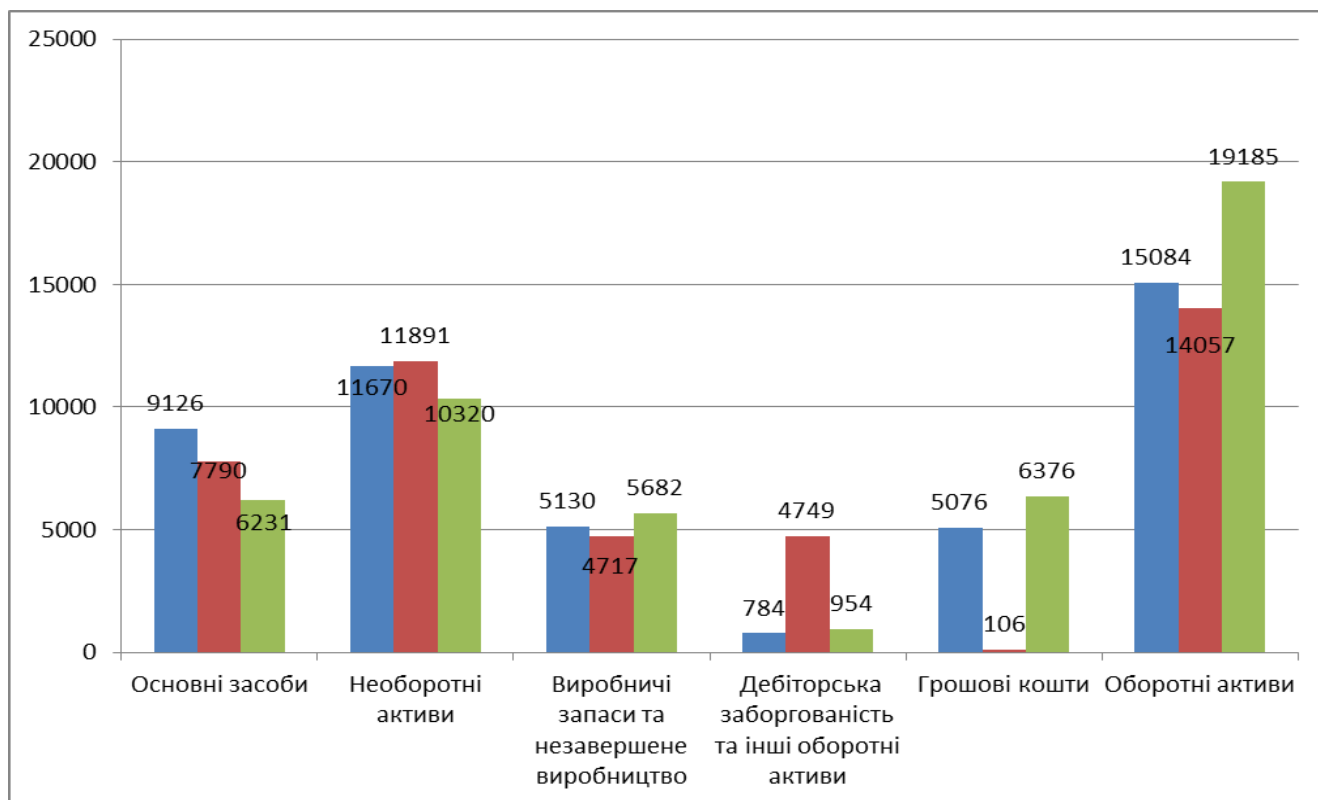

Рис. 2.2. Динаміка активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки (тис. грн.)

Оцінка складу активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки наведено у табл. 2.4.

Дані табл. 2.3. показують збільшення вартості активів ТОВ «АНІТ-АГРО» у 2022 році в порівнянні з 2020 роком на 2751,0 тис. грн. або на 10,3%. Це відбулося за рахунок: зменшення вартості необоротних активів підприємства на 1350,0 тис. грн. або зменшення їх питомої ваги на 8,6 %, у т.ч. основних засобів на 2895,0 тис. грн. або на 13%; збільшення вартості оборотних активів на 4101,0 тис. грн. або збільшення їх питомої ваги на 8,6 %. Серед оборотних активів найбільший ріст показала готова продукція, а саме вона зросла на 1952 тис. грн. або на 6,6% в структурі активів досліджуваного підприємства. Таким чином, результати структурного аналізу показали зменшення питомої ваги необоротних активів, та відповідно, зростання частки оборотних активів, у загальній вартості майна ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки, на 8,6 %. Зазначимо, що питома вага основних засобів у вартості активів ТОВ «АНІТ-АГРО» складає 34,1%, 30,0 % та 21,1%, відповідно на кінець 2019-2022 років, що є основною складовою необоротних

активів.

Структуру активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2020-2022 роки наведено на рис. 2.3-2.5.

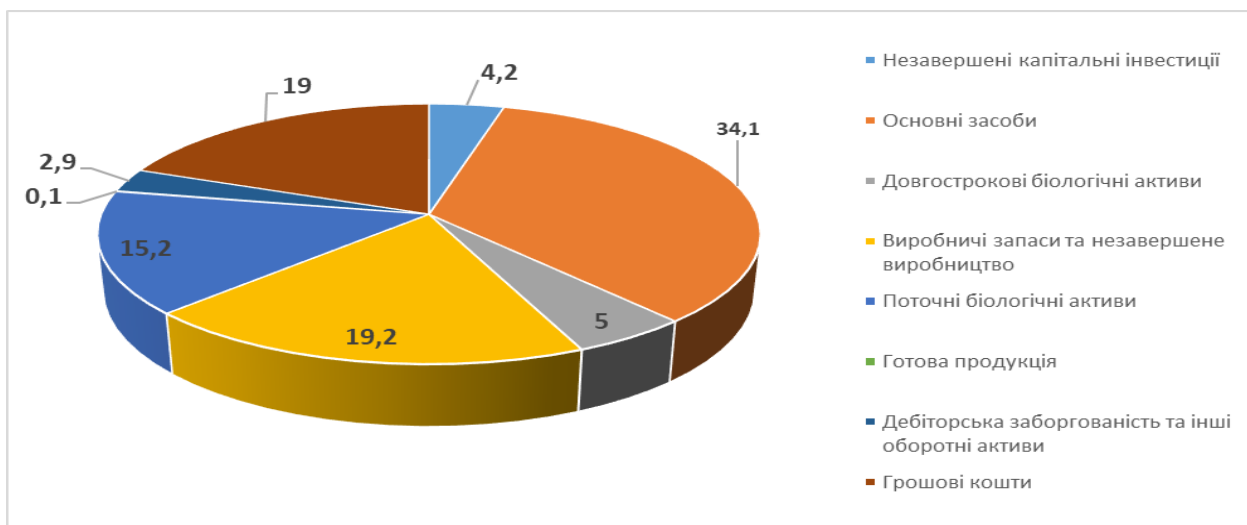

Рис. 2.3. Структура активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2020 р., %

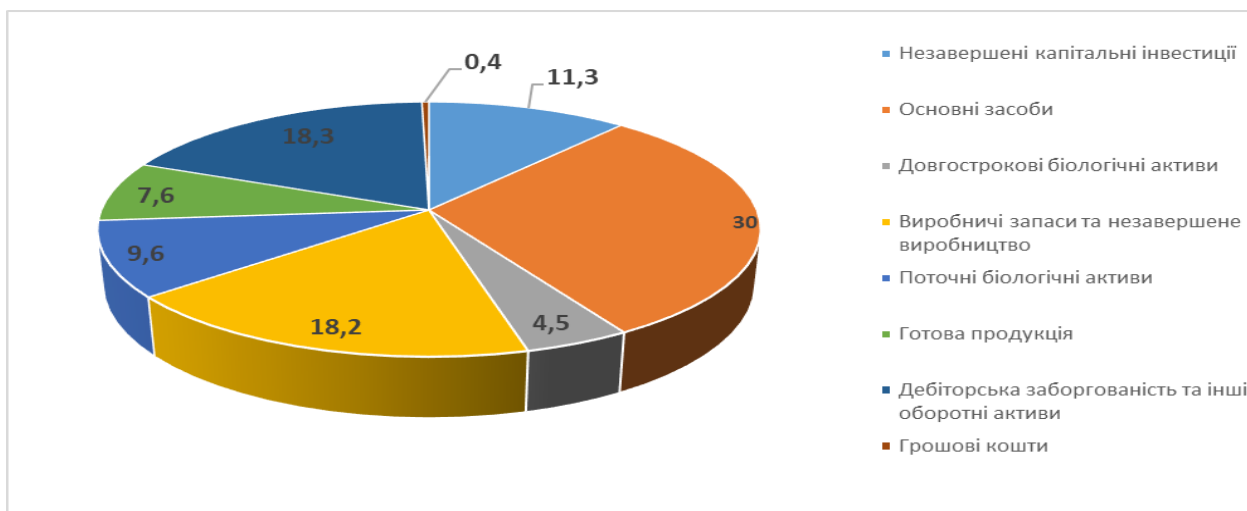

Рис. 2.4. Структура активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2021р. , %

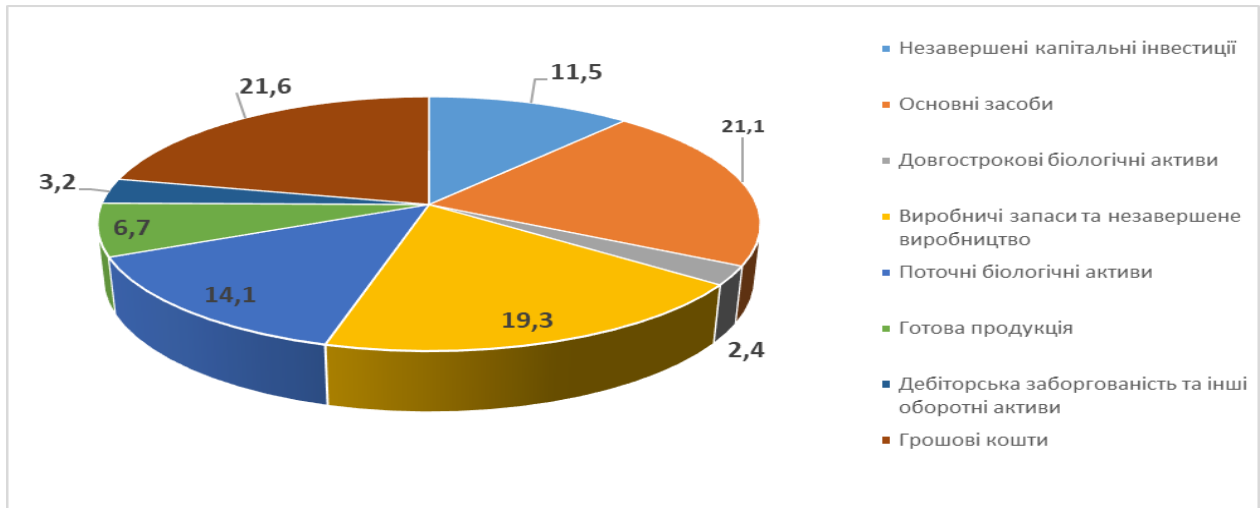

Рис. 2.5. Структура активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2022 р. , %

Зазначимо, що на ТОВ «АНІТ-АГРО» основними складовими необоротних активів є основні засоби. Наприклад у 2020 році їх частка склала більше 78% ($9126 / 11670 * 100\%$), а у 2021 році вона склала 66 % від загальної їх вартості ($7790 / 11891 * 100\%$). Отже, подальший аналіз зосередимо на вивченні динаміки, складу, ефективності використання саме основних засобів. Таким чином, дослідивши склад активів ТОВ «АНІТ-АГРО», можемо зробити висновки, що частка необоротних активів в структурі майна підприємства за досліджуваний період коливалась в межах від 46% до 81%.

2.2. Аналіз обсягу, структури та динаміки необоротних активів підприємства

Як можна побачити з результатів структурного аналізу майна ТОВ «АНІТ-АГРО», значну питому вагу складають елементи необоротних активів. Отже далі розглянемо структуру необоротних активів досліджуваного підприємства (табл. 2.5).

За результатами аналізу структури необоротних активів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 20120-2022 роки варто відзначити, що основна питома вага необоротних активів підприємства складала основні засоби, від 83,6% у 2020 році до 60,4 % у 2022

році. Друга за обсягом стаття балансу серед необоротних активів це незавершені капітальні інвестиції, які з часом також набудуть форми основних засобів. Їх питома вага у 2022 році склала 32,9%. Таким чином, подальший аналіз упр АНІТ-АГРО авління необоротними активами зосередимо на аналізі основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО».

Наступним етапом аналізу основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2016-2019 роки є оцінка структури основних засобів наведені в табл. 2.6., рис. 2.6 та 2.7.

За результатами оцінки структури основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2016-2019 роки (табл. 2.6) можна зробити наступні висновки: Оцінка структури основних засобів за 2016-2019 роки показала, що найбільшу питому вагу за 2016-2019 роки займають машини та обладнання – 66,2%, 44,6% та 42,6% відповідно, друга за розміром група основних засобів це будинки, споруди та передавальні пристрої у 2019 році їх питома вага складала 30,5%; Порівняно з 2020 роком в 2022 році первісна вартість основних засобів впала на 2895,0 тис. грн. Це сталося, в основному, за рахунок зменшення вартості машин та обладнання на 3388,0 тис. грн., вартості інструментів, приладів, інвентарю на 217,0 тис. грн. та вартості інших основних засобів на 1793,0 тис. грн; первісна вартість основних засобів впала в 2022 році порівняно з 2021 роком на 1559,0 тис. грн. Це відбулося в основному, за рахунок зменшення вартості інших основних засобів на 2024,0 тис. грн., поряд зі зменшенням їхньої питокої ваги на 25,9%.

До основних показників, які використовуються в методі ефективної експлуатації основного капіталу, відносяться наступні: коефіцієнт завантаження, фізичний знос, капіталорентабельність, капиталовооруженність, капиталоотдача і капіталомісткість.

Дослідження процесу експлуатації основного капіталу і вивчення взаємодії засобів праці з іншими факторами виробництва здійснюється за допомогою різних економіко-математичних моделей, побудованих на основі виробничих функцій.

У процесі виробництва продукції будь-яке підприємство прагне до більш

раціонального використання наявних у нього виробничих ресурсів. Однак в кожен конкретний момент часу подальше збільшення обсягу виробництва продукції виявляється неможливим через повного використання того чи іншого економічного ресурсу, що знаходиться в розпорядженні підприємства. Такий ресурс буде лімітуючим, і його запас на підприємстві визначає максимально можливий обсяг виробництва продукції. Економічний сенс параметрів виробничої функції Леонтьєва полягає в тому, що вони кількісно визначають продуктивність різних виробничих ресурсів підприємства.

Далі проведемо оцінку динаміки основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2016-2019 роки. Результати аналізу наведено в табл. 2.7, рис. 2.8.

**Рис. 2.6. Структура основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО»
на кінець 2021 року, %.**

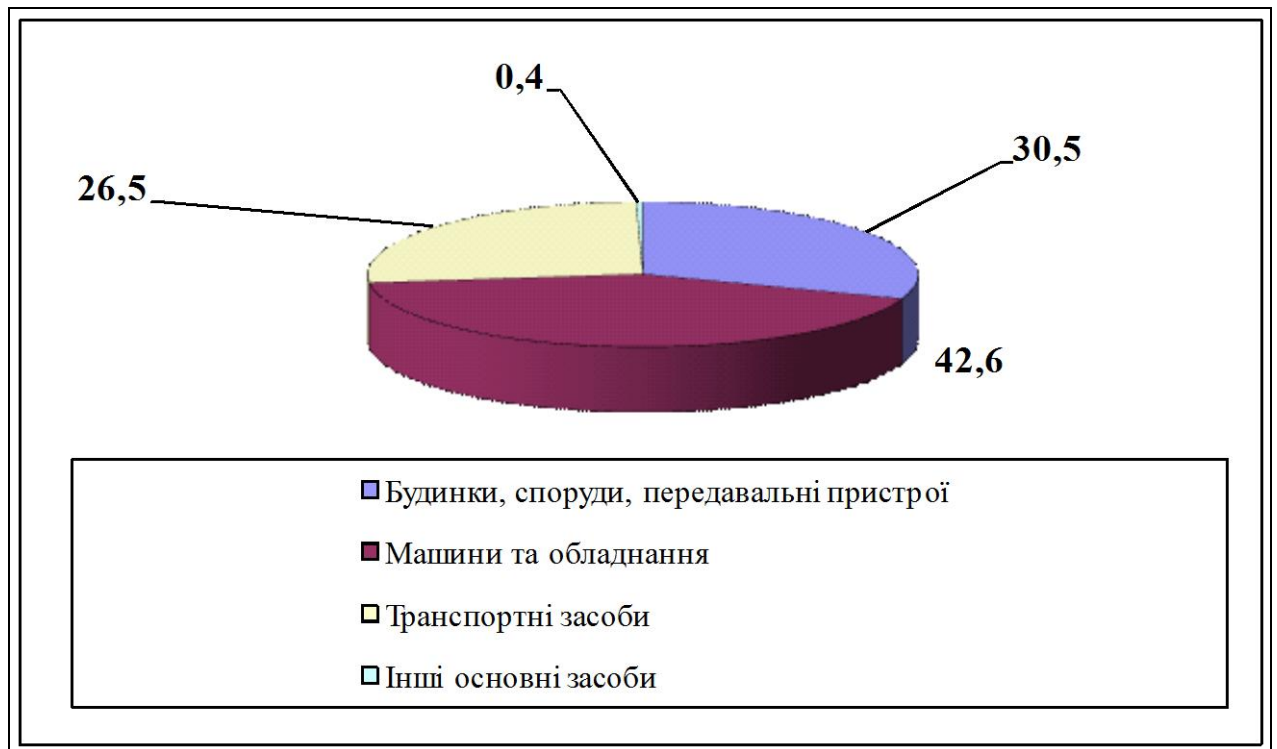

Рис. 2.7. Структура основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» на кінець 2022 року, %.

Таким чином, за результатами дослідження структури та динаміки необоротних активів досліджуваного підприємства, ми дійшли висновку. Що основну частку необоротних активів складають основні засоби. Отже, в подальшому проведемо аналіз стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО».

2.3. Оцінка ефективності використання необоротних активів підприємства

Ефективність використання необоротних активів, перш за все, визначається їхнім станом, для належного підтримання якого необхідно постійно проводити оновлення певних елементів необоротних активів. Таке оновлення можливе шляхом придбання нових необоротних активів та списання фізично та морально застарілих.

З метою оцінки ступеня зміни обсягу і руху основних засобів, їх відтворення

(як правило, за рік) будують баланси основних фондів на ТОВ «АНІТ-АГРО».

На підставі даних балансу основних засобів вивчають їх динаміку, розраховують показники оновлення і вибуття.

Отже проведемо аналіз руху необоротних активів в цілому та основних засобів зокрема. За 2020-2022 рр. на підприємстві основні засоби надходили та вибували. Дані зміни ми бачимо в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Баланс основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022рр.

Основні засоби основного виду діяльності	Наявність на початок року	Надійшло за рік	Інші зміни за рік	Вибуло за рік	Наявність на кінець року
2019 р.	10645,0	5048,0		4725,0	10968,0
2020 р.	10968,0	3456,0	-	5298,0	9126,0
2021 р.	9126,0	2357,0	-	3693,0	7790,0
2022 р.	7790,0	426	-	1985,0	6231,0

З наведених балансів основних засобів видно, що в 2019 році було придбано найбільше основних засобів, а в 2022 році – найменше. В цілому вартість основних засобів з початку 2019 по кінець 2022 року впала на 4414,0 тис. грн.

Також важливим є аналіз руху основних засобів, який наведено в табл. 2.9. З аналізу показників руху основних засобів (табл. 2.9) видно, що за 2019-2022рр. відбулося зменшення вартості основних засобів на 2895,0 тис. грн. Коефіцієнти оновлення основних засобів за аналізованій період склали 37,87; 30,26 та 6,84 відповідно в 2020, 2021 та 2022 роках. Коефіцієнт оновлення зменшився в 2021 році порівняно з 2020 роком на 31,03% та на 23,42% в порівнянні з 2021 роком, що свідчить про незначне зниження інтенсивності надходження основних засобів на підприємство. Коефіцієнт вибуття за 2019-2022 роки дорівнював 48,30; 40,45 та 25,48 відповідно.

Чим менший коефіцієнт зносу (або більший коефіцієнт придатності), тим кращий стан, в якому знаходяться основні засоби. Коефіцієнти зносу та

придатності розраховуються як на початок періоду, так і на кінець.

Аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки наведено в табл. 2.10. Як ми бачимо з даних таблиці, технічний стан основних засобів за 2019-2022 роки погіршувався, коефіцієнт зносу збільшувався, а коефіцієнт придатності основних засобів зменшувався. Так за 2020 рік коефіцієнт зносу зріс на 28,56%, за 2021 рік - на 5,37%, за 2022 зріс на 10,87%. За період з 2020- 2022 рік ступінь зносу основних засобів зменшився на 17,69%. Аналізуючи показники стану основних засобів, можна зробити висновок, що технічний стан основних засобів не задовільний так як, коефіцієнт придатності складає менше 50,0% за 2022 рік.

Ступінь забезпечення ТОВ «АНІТ-АГРО» основними засобами, в тому числі активною їх частиною можна провести за даними табл. 2.11.

Отже, за результатами оцінки забезпеченості ТОВ «АНІТ-АГРО» основними засобами за 2019-2022рр. можна зробити наступні висновки. Питома вага активної частини основних засобів в загальній структурі мала незначну тенденцію до спадання і дорівнювала відповідно з 2020 по 2022 роки 71,0%; 48,3%; 69,0%. Тобто, більше половини основних засобів є активною частиною за 2019-2022 роки, тобто це засоби, які безпосередньо приймають участь в процесі виробничої діяльності. Слід відмітити, що прослідковується тенденція до поступового збільшення питомої ваги активної частини основних засобів за 2021-2022 роки, так як темп зростання вартості активної частини основних засобів випереджає, темп зростання загальної вартості усіх основних засобів підприємства, що є позитивним. Для інтенсифікації діяльності підприємства їх питому вагу потрібно збільшувати.

На етапі здійснення виробничої діяльності підприємства, результатом якої є виробництво і реалізація продукції, управління процесом відтворення основного капіталу передбачає здійснення експлуатації засобів праці і забезпечення їх працездатності і збереження протягом усього строку корисного використання. Саме на цьому етапі виробничого процесу формуються основні риси, що характеризують особливості, властиві основного капіталу: являє собою частину

продуктивного капіталу, матеріально -вещественной основний якого є кошти праці, використовувані в капіталістичному процесі створення додаткової вартості, який передбачає наявність приватної власності на засоби виробництва. К. Маркс вказував, що «кошти праці, по-перше, тільки в тому випадку є основним капіталом, якщо процес виробництва є взагалі капіталістичний процес виробництва, а тому і засоби виробництва є взагалі капіталом, ... і, по-друге, вони є основним капіталом лише в тому випадку, якщо вони переносять свою вартість на продукт особливим способом. Якщо цього немає, то вони залишаються засобами праці, але не стають основним капіталом» [1, с. 56]; використовується протягом тривалого періоду часу. Д. Рікардо звертав увагу на те, що засоби праці відрізняються «повільним споживанням» [2, с. 581], а Дж. С. Мілль визначав їх «більш-менш тривалим існуванням і виконують свою роль в виробництві, не виключаючи з нього, а, залишаючись в ньому, причому функція - цієї частини капіталу не вичерпується одноразовим вживанням» [3, с. 672]; формує дохід, не вступаючи при цьому «в обіг і не змінюючи свого власника» [4, с. 572]. Експлуатацію основного капіталу слід розглядати в якості важливого методу управління процесом відтворення на етапі здійснення виробничої діяльності підприємства, яка повинна забезпечувати досягнення ефективного використання коштів праці для виробництва продукції, а також для отримання доходу і отримання прибутку. Далі визначимо внаслідок впливу яких факторів змінилась фондівіддача основних засобів.

Таким чином, виявлені проблеми є наслідком не завжди задовільної роботи з формування політики управління необоротними активами, що потребує розроблення методичних засад щодо формування політики управління необоротними активами медичних установ. Саме розв'язанню проблем формування ефективної політики управління необоротними активами та методичним аспектам оптимізації джерел їх фінансування керівництву медичної установи необхідно в подальшому приділити належну увагу.

Висновки до розділу 2

Незважаючи на збільшення обсягів виробництва в машинобудівному секторі, збільшення інвестицій і невелике зміцнення рубля, зареєстроване в I кварталі 2022 р посилили рівень конкуренції за частиною імпортного обладнання - це стосується не тільки виробництва техніки будівельної галузі, а й всієї продукції машинобудування в цілому. У I кварталі 2022 р відбулося збільшення суми імпорту обладнання більш ніж на 24,2%, в тому числі зростання імпорту механічного обладнання - більш ніж на 20,6%, зростання імпорту електричного обладнання - більш ніж на 30,1%. Суми експорту обладнання вітчизняного виробництва також збільшилися, але її обсяг в абсолютному вираженні більш ніж в 4 рази менше показника імпорту [10]. Державна програма ім-портозаміщення, яка спрямована на подолання технологічної та технічної затримки в машинобудуванні, не змогла повністю компенсувати зниження виробництва або дати суттєві результати [11].

Кризові явища в економіці негативно вплинули на фінансово-економічний стан промислових підприємств, частка збиткових підприємств як в промисловості, так і в машинобудуванні збільшилася, рівень середньої рентабельності підприємств базових підгалузей машинобудування знизився. Тенденція до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств у машинобудівній галузі пояснюється не тільки об'єктивними причинами, а й нездатністю керівництва здійснювати ефективне антикризове управління підприємством, своєчасно виявляти проблеми і вживати необхідних заходів для усунення загрозливих впливів з боку зовнішнього середовища. У той же час, нестача потужних інвестицій в промисловості, відсутність реальних джерел фінансування, вимивання обігових коштів,

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями оптимізації необоротних активів підприємства

Сформовані на початковому етапі діяльності підприємства необоротні активи вимагають постійного управління ними. Це управління здійснюється в різних формах і різними функціональними підрозділами підприємства. Частина функцій цього управління покладається на економічне управління і його невід’ємну складову частину – економічне управління активами.

Політика управління використанням операційних необоротних активів – це частина фінансової стратегії підприємства, суть якої полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення і високій ефективності використання. Вибір схеми фінансування операційних необоротних активів підприємства нерозривно пов’язаний з урахуванням особливостей використання як власного, так і позикового капіталу [2].

Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання підприємство надає послуги, виготовляє продукцію. Отже, необоротні активи перебувають в процесі обороту капіталу підприємства (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Необоротні активи в системі обороту капіталу підприємства

Промислові підприємства не в змозі самостійно подолати сформовані

явища. Підвищення ефективності використання та оновлення основних засобів промислових підприємств можливо тільки завдяки комплексній політиці держави в напрямку докорінної зміни підходів до техніко-технологічному оновленню виробництва. Певні кроки в цьому напрямку здійснюються державою. Так, в 2017 році була прийнята «Стратегія розвитку транспортного машинобудування на період до 2030 року», в якій вказується, що збільшення темпів розвитку транспортного машинобудування вимагає інвестицій в сектор досліджень і розробок, основного капіталу організацій і навчання. Одним з найбільш ефективних способів збільшення інвестиційного потенціалу вітчизняних машинобудівних організацій може виступати консолідація галузевих активів [15].

Крім того, в сучасних умовах для інтенсифікації відтворювального процесу в машинобудівній галузі зусилля управлінців потрібно направити за наступними напрямками.

1. Удосконалення економічного механізму регулювання процесів оновлення шляхом його переорієнтації на інноваційний оновлення всіх ресурсних складових і технологічних процесів промислових підприємств. Потенційним напрямком такого поновлення повинні стати кроки, націлені на зменшення ресурсоемності виробництва шляхом його переорієнтації на енергозберігаючі технології. При прийнятті рішення щодо оновлення основних засобів треба направляти фінансові ресурси в основні засоби, що мають найнижчі показники витрат на використання енергетичних ресурсів (палива, електроенергії, газу). Це, загалом, призведе до зменшення витрат на використання основних засобів.

2. Всебічне прискорення розвитку машинобудування і його фондообеспечуючих галузей шляхом підтримки верстато- та приладобудування для забезпечення в достатньому асортименті приладами, машинами та обладнанням потреб вітчизняних промислових підприємств в основні засоби; виявлення і використання науково-виробничого потенціалу галузі в пріоритетних напрямках науково - технічного прогресу.

3. Докорінна зміна підходів до управління ресурсами підприємств, зокрема їх основними засобами з метою раціоналізації їх використання та оновлення.

Вивчення діючої практики управління основними засобами на промислових підприємствах і проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що для підвищення дієвості та ефективності механізму управління раціональним використанням і відновленням основних засобів, виконання принципу системності в управлінні, реалізації організаційних і методичних підходів до побудови ефективної системи управління використанням і оновленням основних засобів підприємств машинобудівної та інших галузей промисловості керівникам великих промислових підприємств в управлінському процесі необхідно враховувати наступні організаційні моменти:

- в зв'язку з постійними змінами в законодавстві щодо питань функціонування та оновлення основних засобів підприємства з метою посилення контролю над можливістю виникнення непередбачених витрат, які супроводжують ці процеси, необхідно на регулярній основі проводити

- моніторинг реформування законодавчої бази з метою обліку зміни дії чинників навколишнього середовища та адаптації до цього існуючої системи управління ресурсами на підприємстві;

- здійснювати процес управління основними засобами промислових підприємств з урахуванням досягнень сучасного менеджменту;

- використовувати спеціалізовані інформаційно-аналітичні програмні продукти, що дозволяють приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо процесів, що відбуваються з основними засобами підприємств;

- направляти орієнтацію розвитку інформаційної системи управління ресурсами промислових підприємств, зокрема, засобами праці, на задоволення потреб в інформації про стан, ступеня зносу, необхідність проведення поточних і капітальних ремонтів, витрат на здійснення процесів використання і поновлення, зокрема, про необхідність і можливість задоволення інвестиційними ресурсами процесів оновлення, про необхідність і можливість задоволення процесів функціонування основних засобів, про інші події, що відбуваються протягом періоду їх використання або пов'язаних з процесами їх поновлення.

Таблиця 3.1.

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості ТОВ «АНІТ-АГРО» на 2020 рік

Показники	Варіанти вибору					
	1	2	3	4	5	6
Загальна потреба в фінансуванні, %	100	100	100	100	100	100
Власний капітал, %	90	80	70	60	50	40
Кредит, %	10	20	30	40	50	60
Рівень можливих виплат на власний капітал, %	18	17,5	17	16,5	16	15,5
Рівень ставки відсотка за кредит, %	20	20,5	21	21,5	22	22,5
Вартість власного капіталу, %	16,2	14	11,9	9,9	8	6,2
Вартість кредиту, %	2	4,1	6,3	8,6	11	13,5
Середньозважена вартість капіталу, %	18,2	18,1	18,2	18,5	19	19,7

Залучення додаткового капіталу підприємства як за рахунок власних, так і за рахунок позикових джерел має свої економічні межі і пов'язане зі зростанням його середньозваженої вартості. Так, залучення власного капіталу за рахунок прибутку обмежене його розмірами; збільшення обсягу емісії та облігацій вище точки насичення ринку можливе лише при більш високому розмірі виплачуваних дивідендів; залучення додаткового банківського кредиту у зв'язку з ростом фінансового ризику для кредиторів може здійснюватись лише на умовах зростання ставки відсотка за кредит тощо.

Оскільки банківський кредит представляє в сучасних умовах один з найбільш дорогих видів залученого позикового капіталу, забезпеченню умов ефективного його використання на підприємстві повинна приділятися першорядна увага.

Критерієм такої ефективності виступають наступні умови: рівень кредитної ставки по короткостроковому банківському кредиту повинен бути нижче рівня рентабельності господарських операцій, для здійснення яких він залучається; рівень кредитної ставки за довгостроковим банківським кредиту повинен бути нижче коефіцієнта рентабельності активів, інакше ефект фінансового левериджу матиме негативне значення.

Поточне обслуговування банківського кредиту полягає у своєчасній сплаті відсотків по ньому відповідно до умов укладених кредитних договорів. Ці платежі включаються в розроблюваний підприємством платіжний календар і

контролюються у процесі моніторингу його поточної фінансової діяльності.

Способи амортизації суми основного боргу залежать від передбачених кредитним договором умов його погашення. За вимогами цього договору (або з ініціативи позичальника) на підприємствах може завчасно створюватися спеціальний фонд погашення кредиту, платежі в який здійснюються за розробленим графіком. на кошти цього фонду, збережені в комерційному банку, нараховується депозитний відсоток.

Сучасні тенденції розвитку сільського господарства породжують стрімке збільшення зносу основних засобів, чим підсилюють руйнівні тенденції в матеріально-технічній базі. Підтримка у працездатному стані сільськогосподарських машин і устаткування здійснюється на підприємствах із застосуванням примітивних технологій в умовах ремонтних майстерень. Своєчасне списання зношених засобів штучно стримується в результаті дефіциту коштів на придбання нової техніки.

Головне призначення коштів амортизації – заміна зношеного обладнання, однак, вивчення фінансової звітності ТОВ «АНІТ-АГРО» показує, що у більшості випадків придбання обладнання та устаткування за рахунок коштів амортизації стало рідкісним явищем. Натомість, у процесі діяльності досить часто виникає потреба у проведенні ремонтних робіт (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

**Напрями використання амортизаційних відрахувань
на ТОВ «АНІТ-АГРО», 2020-2022рр.**

Показники	Роки			2022 р. у % до 2020р.
	2020	2021	2022	
Нараховано амортизації за рік, тис. грн	5298	438	1928	36,4
Використано за рік – всього, тис. грн	5298	438	1928	36,4
у т.ч. на:				
придбання (виготовлення) основних засобів, тис. грн	5298	438	1928	36,4

Як свідчать дані табл. 3.2, значна частка амортизаційних коштів ТОВ

«АНІТ-АГРО» витрачається на поліпшення (ремонт) основних засобів, при чому вся сума нарахованої амортизації використовується протягом року поліпшення основних засобів є значними. Для підтримання наявної матеріально-технічної бази у робочому стані необхідно розмір інвестицій збільшити з метою швидкого оновлення застарілих основних засобів.

Як показує аналіз таблиці 3.3, сукупні операційні витрати ТОВ «АНІТ-АГРО» протягом 2017-2019 рр. зменшились на 10,3%, проте розмір витрат, пов'язаних з ремонтом основних засобів збільшились на 106,6%.

На підприємстві не спостерігається тенденція випереджаючого зростання витрат на поліпшення основних засобів у порівнянні з ростом інвестицій в основний капітал, іншими словами, мотивація до збільшення витрат на здійснення ремонту є меншою за придбання нових основних засобів.

Підприємству необхідно значно збільшувати обсяги інвестування основного капіталу аби підтримати свою матеріально-технічну базу в робочому стані.

Проведене дослідження свідчить, що на ТОВ «АНІТ-АГРО» вартість витрат на визначимо повний обсяг цих витрат та порівняємо їх із обсягами фінансування операційних необоротних активів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.

**Витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів
ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2020-2022рр.**

Показники	Роки			2022 р. до 2020р.,%
	2020	2021	2022	
Усього операційні витрати, тис. грн	13465	17506	12075	89,7
у т.ч. амортизація, тис. грн	1483	3363	1985	133,9
Частка амортизації у сукупних операційних витратах, %	11,0	19,2	16,4	149,3
матеріальні витрати, тис. грн	12512	12418	11172	89,3
з них запасні частини, ремонтні та матеріали для ремонту, тис. грн	132	212	316	239,4
Вартість витрат на основне виробництво на 1 грн матеріальних витрат, грн	1,1	1,4	1,1	100,4
Вартість витрат, пов'язаних із ремонтом основних засобів, тис. грн	677,2	1231,3	1399,2	206,6
Частка витрат, пов'язаних із поліпшенням основних засобів, у	5,0	7,0	11,6	230,4

сукупних операційних витратах, %				
Разом амортизація та витрати на ремонт, тис. грн	2160,2	4594,3	3384,2	156,7
Інвестиції в основний капітал, тис. грн	5298	438	1928	36,4

На досліджуваному підприємстві маємо ситуацію абсолютного використання нарахованої протягом року амортизації. Підприємство не нагромаджує амортизаційні відрахування і, тим самим, не формує амортизаційний фонд для купівлі нової техніки та обладнання. Тому постає потреба запровадження особливого механізму, який би забезпечив відтворення основних засобів у галузі. В даній ситуації ми пропонуємо вільні оборотні кошти підприємств використовувати не на підтримання основних засобів на придатному рівні, а разом з амортизаційними відрахуваннями направляти на їх відновлення. У зв'язку з цим виникає необхідність створення на підприємствах амортизаційного фонду як фонду відновлення основних засобів з обов'язковим цільовим використанням акумульованих коштів.

Визначимо необхідний обсяг оновлення операційних необоротних активів підприємства в процесі простого і розширеного їх відтворення (табл. 3.4).

Таблиця 3.4.

**Прогноз необхідного обсягу оновлення операційних необоротних активів
ТОВ «АНІТ-АГРО» на 2023 р.**

Показники	Значення показників
Прогнозована загальна потреба в операційних необоротних активах, тис. грн	12250
Фактична наявність використовуваних операційних необоротних активів на кінець 2022 р., тис. грн	10320
Вартість операційних необоротних активів підприємства, намічених до вибуття в зв'язку з фізичним зносом, тис. грн	201
Вартість операційних необоротних активів підприємства, намічених до вибуття у зв'язку з моральним зносом, тис. грн	67
Обсяг оновлення операційних необоротних активів в рамках простого їх відтворення, тис. грн	268
Обсяг оновлення операційних необоротних активів в рамках розширеного їх відтворення, тис. грн	2750

Відтак, аналізуючи дані таблиці 3.4, можемо зробити висновок, що для простого відтворення ТОВ «АНІТ-АГРО» необхідно залучити операційних необо-

ротних активів на суму 268 тис. грн. Прогнозний обсяг оновлення операційних необоротних активів в рамках розширеного їх відтворення буде становити 1930 тис. грн.

Управління необоротними активами являє собою систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням активів, їх ефективним використанням в різних видах діяльності підприємства і організацією їх обороту.

З цією метою на підприємстві визначається необхідний рівень інтенсивності оновлення операційних необоротних активів за рахунок продуктивної виробничо-господарської діяльності. Воно передбачає розширення інвестиційної діяльності підприємств, оновлення застарілих машин та обладнання більш якісними і досконалішими, удосконалення існуючої амортизаційної політики, збільшення обсягів послуг, товарної продукції, прибутку, зростання рівня рентабельності.

Забезпечення ефективного використання операційних необоротних активів підприємств полягає в розробці системи заходів, спрямованих на підвищення коефіцієнтів рентабельності та виробничої віддачі операційних необоротних активів.

3.2. Формування політики фінансування необоротних активів підприємства

Результати дослідження проблем формування політики фінансування, в цілому, та необоротних активів зокрема, показало, що в економічній літературі цьому аспекту приділяється недостатньо уваги, розглядаються лише загальні підходи у межах здійснення інвестиційної політики підприємства. Тому цю частину дослідження присвячено вирішенню проблеми технології формування політики фінансування необоротних активів з урахуванням особливостей її здійснення у підприємствах торгівлі.

Як доведено у теоретичному розділі випускної кваліфікаційної роботи роботи, політика фінансування необоротних активів є складовою частиною

інвестиційної політики підприємства, і за своєю суттю відповідає такому її етапу, як формування інвестиційних ресурсів. В економічній літературі у загальному вигляді процес формування інвестиційних ресурсів підприємства складається з чотирьох основних етапів: визначення потреби в інвестиційних ресурсах; визначення можливостей формування інвестиційних ресурсів за рахунок різних джерел; визначення методів фінансування інвестиційних проектів; оптимізація структури фінансових ресурсів [27].

У цілому погодитися з існуючим у літературі процесом формування інвестиційних ресурсів не можливо. Це стосується другого та третього етапів, зі змісту яких випливає, що спочатку визначаються джерела фінансування, а після цього методи фінансування. Але кожне конкретне джерело вже передбачає чітко визначеного його методу фінансування. З цієї позиції виходить, що наступний третій етап тільки констатує який метод фінансування буде використовуватися, бо фактично метод фінансування був обраний під час визначення певного джерела фінансування. Тому, щоб усунути існуюче протиріччя, у випускній кваліфікаційній роботі запропоновано у процесі формування інвестиційних ресурсів другий та третій етапи поміняти місцями. Логічно, що спочатку визначаються доступні для підприємства способи залучення джерел, а потім під ці способи знаходяться відповідні їм джерела фінансування.

У сучасній економіці, коли цілі і завдання трансформації ще не зовсім чітко сформовані, доцільно розробити довгострокові програми структурної перебудови всієї промислової галузі з терміном реалізації на 10-12 років. У машинобудівному секторі доцільно, перш за все, розробити програму розвитку імпортозаміщення для того, щоб наситити внутрішній ринок сучасними технологіями, обладнанням і технікою, які раніше були закуплені по імпорту. З іншого боку, також необхідно скласти програму інвентаризації основних промислових фондів, щоб протистояти структурній депресії промисловості і зменшити її масштаби, виключивши застарілі машини й устаткування, особливо в пріоритетних секторах. У той же час необхідно прискорити процеси злиття і поглинання компаній, особливо в рамках процедури банкрутства, перегрупувати і реорганізувати основні фонди, а також

акумулювати інвестиційні фінансові ресурси, щоб уникнути їх розпилення. Нарешті, програма, спрямована на розвиток і інновації, розвиток нових наукомістких і високотехнологічних галузей може мати велике значення.

У середньостроковій перспективі можна очікувати значного збільшення інвестицій в переозброєння всього машинобудівного сектора в цілому, тому доцільно ефективно об'єднати ці два процеси. З одного боку, необхідно повною мірою використовувати існуючі технологічні можливості, частково адаптовані до ринку, і в той же час вкладати кошти в розробку нових продуктів і в модернізацію продуктів для поліпшення їх споживчих властивостей і життєздатності. З іншого боку, необхідно розширити прогресивну технологічну базу машинобудівної галузі за рахунок технологій, які вже розроблені і частково впроваджені у виробництво, для яких немає необхідності створювати нову виробничу базу. Представлені процеси повинні бути здійснені в короткостроковій перспективі, коштів підприємств машинобудівної галузі

Заходи, які наведені на малюнку 2 можна розділити на дві групи: заходи, спрямовані на зростання екстенсивного завантаження; заходи, спрямовані на зростання інтенсивного навантаження.

При цьому важливо врахувати той факт, що в разі, якщо екстенсивна завантаження основних фондів можна бути обмежена тільки календарним фондом часу, то можливості збільшення інтенсивного навантаження основних фондів, зростання їх продуктивності не можуть бути обмежені. Також необхідно врахувати те, що реалізація заходів екстенсивного напрямку як правило, не вимагає капітальних витрат, а більш інтенсивне використання виробничого обладнання зумовлено значними інвестиціями.

Застосування в практиці управління промисловими підприємствами сформульованих рекомендацій дозволить підвищити ефективність як відновних процесів підприємства, так і ефективність використання наявних коштів праці промислових підприємств.

Розвиток матеріальної бази машинобудування має екстенсивний напрям нових капітальних надходжень, пов'язаних зі збільшенням парку основних засобів

та капітальним ремонтом, тоді як повне заміщення об'єктів, які відпрацювали нормативний термін, практично не здійснюється.

З огляду на ключове значення машинобудування для технологічного переозброєння всіх галузей промисловості, політикою держави в сфері розвитку промислової галузі та машинобудування на короткостроковий період має бути передбачено корінне технологічне переозброєння виробництва, яке дозволить забезпечити збільшення обсягу виробленої продукції на одного працюючого в машинобудуванні в 2-2,5 рази, причому випереджаючими темпами повинні розвиватися найбільш високотехнологічні та наукомісткі галузі машинобудівного комплексу, а також інструментальне виробництво.

Основою подальшого розвитку машинобудування повинні стати дії щодо подолання кризових явищ і забезпечити сталий розвиток галузі шляхом технологічного оновлення і структурної перебудови виробництва. Необхідно позбутися відсталості технічної бази самого машинобудування, його фондообразуючих підгалузей, забезпечити зростання інвестицій в технічне переозброєння національних підприємств, створити всі необхідні умови для здійснення процесів оновлення технічної та технологічної бази підприємств машинобудівної галузі випереджаючими темпами. Реалізація представлених завдань не тільки дозволить розширити внутрішній ринок, а й забезпечить розвиток експортної частини машинобудування. А це можливо тільки завдяки переосмисленню підходів до управління ресурсно-технологічною базою підприємства,

Подальші наукові дослідження повинні спрямовуватися на кількісне визначення дії позитивних і негативних факторів, що впливають на ефективність процесів, в яких задіяні основні засоби підприємств машинобудівної галузі.

Методичний підхід до управління процесом досягнення цілей компанії ґрунтується на впровадженні системи: управлінського обліку, що забезпечує керівників необхідної для прийняття рішень інформацією; бюджетування, спрямованого на планування доходів і витрат компанії, облік і контроль результатів діяльності підрозділів; операційного аналізу і фінансового управління,

що дозволяють приймати ефективні управлінські рішення

Управлінський облік призначений для інформаційної підтримки системи управління, включає підготовку відповідних даних для прийняття управлінських рішень.

Дані управлінського обліку повинні містити планові і фактичні відомості про хід виробництва і реалізації продукції, в тому числі відхилення, виявлені засобами контролю в розрізі підрозділів

Управлінський облік відмовляється від калькулювання повної собівартості і її використання в якості бази для визначення ціни реалізованої продукції, відкидає принцип оцінки запасів по системі повного розподілу витрат для цілей управління прибутком.

Такий підхід викликаний наявністю ряду недоліків, властивих калькуляції собівартості за повними витратами: використання загальних баз розподілу робить собівартість окремих видів продукції усередненою і знеособленою, помилки при розрахунку виробничих витрат автоматично переносяться і на що розподіляється частина витрат, що збільшує загальну величину похибок розрахунку, в результаті ціна продукції спотворюється; прибуток є функцією як обсягу виробництва, так і реалізації в слідстві того, що постійні витрати включаються до вартості запасів готової продукції, в результаті спотворюються фінансові результати звітного та наступних періодів; при управлінні доходами і витратами не видно вплив постійних витрат на результати господарювання при надмірній або недостатній завантаженні виробничих потужностей.

В основі управлінського обліку лежать принципи відомих систем «стандарт-кост» і «директ-костинг», що передбачають поділ витрат на дві групи: змінні і постійні.

Змінні витрати - чисто виробничі прямі витрати, змінюються пропорційно обсягу виробництва і безпосередньо пов'язані з виготовленням продукції.

Постійні витрати не залежать від обсягу виробництва і включають в себе витрати на організацію і підготовку виробництва, які в свою чергу поділяються на групи: цехові витрати на організацію і підготовку виробництва, які враховуються

по певній групі продукції і відносяться на ті підрозділи, де вони виникають; общезаводские витрати на організацію і підготовку, які не можна віднести ні на групу продукції, ні на окремі підрозділи.

Система «стандарт-кост» є засобом управління змінними витратами. В її основі лежить нормування прямих витрат, облік фактичних витрат і визначення відхилень матеріальних і трудових витрат на виробництво одиниці продукції від стандартних, заздалегідь обчислених.

Система «директ-костинг» основну увагу приділяє постійних витрат і дозволяє визначити залежність обсягу прибутку від обсягу реалізації продукції і управляти собівартістю.

Суть пропонованого підходу до управлінського обліку зводиться до наступного: змінні витрати узагальнюються за видами готової продукції, постійні витрати не включаються у вартість готової продукції, як при калькулюванні по повній собівартості, а списуються на загальні фінансові результати того звітного періоду, коли вони виникли. При реалізації замовлень на продукцію повинні компенсуватися витрати, безпосередньо пов'язані з її виготовленням, при цьому управління прибутком концентрується на витратах, пов'язаних з організацією та підготовкою виробництва. Тоді позитивна різниця між оборотом продукції і витратами на організацію і підготовку виробництва є прибутком компанії.

Різниця між виручкою від реалізації продукції і змінними витратами представляє собою результат від реалізації після відшкодування змінних витрат (суму покриття) Перевищення обороту над прямими витратами скорочує або усуває ризик збитків, пов'язаних з витратами на організацію і підготовку виробництва і формує прибуток. Запланованої сумою покриття протягом певного періоду (місяць, квартал, рік) є сума постійних витрат і прибуток. Оптимальне співвідношення суми покриття і обороту забезпечує досягнення запланованої мети покриття, тобто отримання прибутку

Необхідно помститися, що з того чи іншого замовлення можна визначити, забезпечує його сума покриття компенсацію витрат на організацію і підготовку виробництва чи ні, скорочує вона прибуток або підвищує її. Важливо визначити,

яка динаміка витрат на організацію і підготовку виробництва, щоб накопичені суми покриття в кінці планового періоду були достатні для отримання запланованого прибутку. Тому завжди потрібно відстежувати: динаміку обороту; дотримання залежать від технології виготовлення продукції витрат; контроль за рівнем витрат на організацію і підготовку виробництва, здійснюваний по основних цехах; контроль за загальнозаводськими витратами на організацію і підготовку виробництва.

Пропонований підхід до організації управлінського обліку має наступні важливі переваги: калькуляція собівартості по змінним витратам забезпечує керівників надзвичайно корисною для прийняття рішень інформацією, зокрема, дозволяє протезувати майбутні результати при різній продуктивності і завантаженні виробничих потужностей; запропонований підхід позбавляє прибуток від впливу зміни запасів; калькуляція собівартості по змінним витратам дозволить уникнути капіталізації постійних витрат в неліквідні активи У період, коли попит на продукцію знижується, компанія може накопичити зайві запаси і заморозити накладні витрати, які будуть перенесені на наступні облікові періоди.

Управлінський облік організовується за структурними підрозділами - центрами відповідальності, в яких узагальнюються дані про доходи і (або) витратах. Для оцінки ефективності роботи центри відповідальності підприємства поділяються на: центри прибутку, діяльність яких приносить прибуток; венчур-центри, які функціонують з метою отримання прибутку в майбутньому; центри витрат, які виконують роботи з організації та підготовки виробництва і не приносять прибуток.

Слід підкреслити, що управлінський облік буде успішно функціонувати при виконанні двох умов: планування прибутку здійснюється щомісяця; управління прибутком необхідно здійснювати на основі сум покриття.

Тому надзвичайно важливим в системі управління процесом досягнення цілей є впровадження бюджетування, в основі якого лежить формування бюджетів усіх рівнів і різної періодичності, що представляють собою кількісне вираження плану, засіб контролю за його виконанням і метод регулювання.

Впровадження бюджетування на підприємстві дозволить повною мірою реалізувати функції управління: планування, облік, контроль, регулювання і стимулювання як по підприємству в цілому, так і по всьому його структурним складовим.

Рис. 3.3. Ієрархічна підпорядкованість джерел фінансування за класифікаційними ознаками

Дія виробничого і фінансового важелів взаємопов'язане і приносить, так званий, пов'язаний ефект, що необхідно враховувати при проведенні операційного аналізу.

Виробничий важіль впливає своєю силою на нетто результат діяльності компанії, а фінансовий важіль - на суму чистого прибутку підприємства, рівень чистої рентабельності власних коштів та величину чистого прибутку в розрахунку на звичайну акцію. Зростання відсотків за кредит при нарощуванні ефекту фінансового важеля робить важчою постійні витрати підприємства і надає підвищений вплив на силу виробничого важеля. Чим більше сила впливу виробничого важеля (або чим більше постійні витрати), тим більш чутливий

нетто-результат діяльності компанії до змін обсягу продажів і виручки від реалізації. Чим вище рівень ефекту фінансового важеля, тим більш чутлива чистий прибуток на акцію до змін нетто результату діяльності. Тому,

Стратегія розвитку компанії з освоєння нових видів діяльності повинна бути спрямована на подальше зростання рентабельності і забезпечення стійкого фінансового стану підприємства.

В даний час широке поширення має процесний підхід, що припускає, що організація являє собою економічну структуру, тому її діяльності включає в себе технологічні та економічні процеси. Це передбачає опору на нові принципи менеджменту організації, що надає можливість забезпечити інноваційний характер стратегії розвитку підприємств. Дані принципи включають в себе: орієнтованість на підвищення якості продукту, що випускається і задоволення запитів клієнта, активне залучення всіх учасників в виробничий процес і загальну відповідальність за його результат, ефективну систему мотивації персоналу і т.д. [1]. Все це дозволяє виділити головну складову процесного підходу - «бізнес-процес» (БП) [2], який є комплексним і системним набором заходів,

По суті, процесне управління являє собою стандарт менеджменту якості, який концентрує всі заходи, пов'язані з реалізацією професійної та організаційною діяльністю, на її процесах. Це дає можливість забезпечити взаємозв'язок стратегічних цілей організації з відбуваються в ній бізнес-процесами і щоденними діями персоналу на всіх рівнях управління.

В рамках реінжинірингу процесний підхід дозволяє забезпечити комплекс взаємопов'язаних дій, спрямований на перетворення входів в виходи, коли кожен вихід попереднього етапу реінжинірингу стає входом для наступного етапу, встановлюючи при цьому чіткі межі. Даний підхід досить ефективний та результативний для підприємств машинобудівної галузі, оскільки забезпечує конкурентні переваги на національному та світовому ринках. Однак перехід на даний підхід потребує перепроєктування діяльності підприємств, що пов'язане з серйозними витратами і нерідко завершується невдачею [4]. У зв'язку з цим якісне здійснення бізнес-процесів підприємства потребує їх розподілі за ступенем

значущості, визначенні та відборі пріоритетних процесів з метою реінжинірингу, що дозволяє зробити грамотна класифікація. Сконцентруємося на загальній класифікації виробничих процесів, оскільки саме вони стають пріоритетними для реінжинірингу: основні бізнес-процеси; допоміжні бізнес-процеси; бізнес-процеси управління; бізнес-процеси розвитку [5].

Бюджет містить дані про очікувані і фактичні значення витрат і доходів, виражених в систематизованій формі на заданому інтервалі часу.

Основою бюджетування є планування, здійснюване в чотири етапи: визначення кількісних параметрів цілей компанії; складання річного плану для всього підприємства; встановлення показників річного плану для центрів відповідальності; квартальне і щомісячне планування по підприємству в цілому, центрам прибутку, венчур-центрам та центрам витрат.

Процес планування реалізується через складання кошторисів, що відображають поточні умови, матеріальні, трудові та фінансові ресурси, якими компанія має в своєму розпорядженні на кошторисний період. За допомогою кошторисів дії окремих підрозділів координуються і спрямовуються на досягнення намічених цілей

Деталізовані кошторису розробляються на рік з розбивкою по кварталах і місяцях, охоплюють діяльність всіх центрів відповідальності компанії. Квартальні оцінки протягом року можуть переглядатися, наприклад, протягом першого кварталу, з появою нової інформації, можуть бути змінені кошторису на наступні три квартали. Подібний порядок складання кошторисів гарантують, що планування - не одноразова подія, а безперервний процес.

Бюджетний метод керівництва передбачає розробку ряду документів. Програма збуту - показує кількість кожного виду продукції, яке компанія планує продати і плановану ціну реалізації. У програмі збуту представляється прогноз сукупного доходу, на основі якого будуть оцінюватися надходження від споживачів. Програма збуту є основою всіх інших кошторисів, оскільки всі витрати безпосередньо залежать від обсягу продажів.

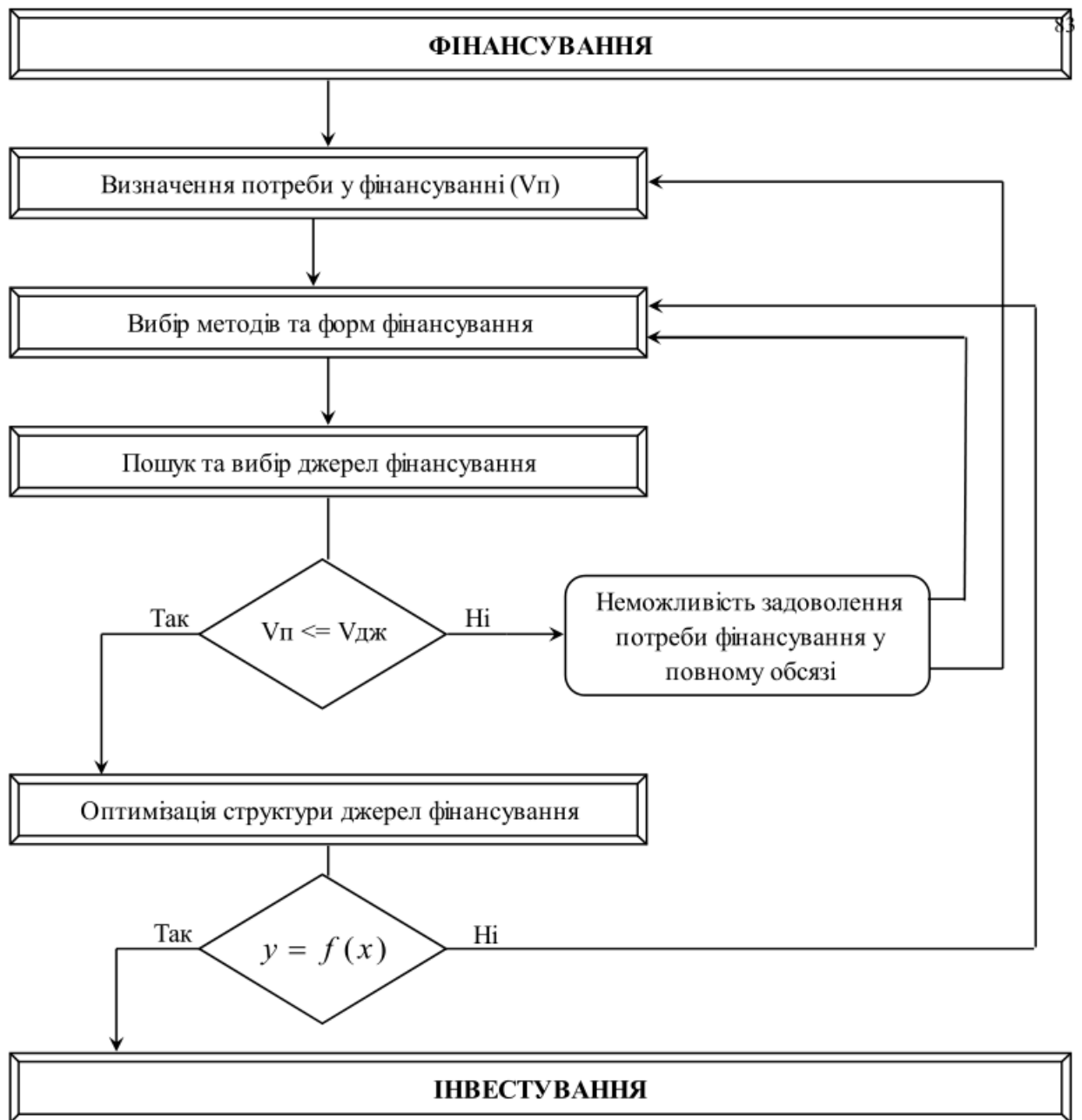

Рис. 3.4. Алгоритм проведення політики фінансування необоротних активів підприємства

V_p - потреба підприємства торгівлі у фінансуванні;
 $V_{дж}$ - обсяг фінансування, що залучається за рахунок обраних підприємством торгівлі джерел фінансування;

$y=f(x)$ - оцінка варіанта джерел фінансування, що відповідає умовам оптимальності.

Виробнича програма - формується в кількісних показниках, її метою є забезпечення обсягу виробництва, достатнього для задоволення попиту і створення економічно обґрунтованого рівня запасів готової продукції.

Кошторис витрат на матеріали - визначає потребу компанії в матеріалах, необхідних для запланованого обсягу виробництва і витрати на їх покупку.

Кошторис витрат на заробітну плату основних виробничих робітників - включає розрахунки витрат робочого часу на виробництво продукції і планований фонд оплати праці.

Кошторис цехових витрат на організацію і підготовку виробництва - складається за окремими статтями постійних витрат, які відносяться на конкретні види продукції, центри прибутку і венчур-центри її виготовляють.

Кошторис загальнозаводських витрат на організацію і підготовку виробництва - формується за центрами витрат, включає постійні витрати, які не можна віднести на окремі види продукції

Кошторис руху грошових коштів призначена для забезпечення достатньої суми грошових коштів на будь-який момент, що відповідає рівню операцій по різним кошторисами. За допомогою цієї кошторису можна заздалегідь виявити дефіцит коштів і вжити заходів по отриманню кредиту для її покриття.

Проект звіту про прибутки і збитки складається на заключному етапі розробки бюджету компанії, є узагальненою кошторисом, що включає дані про витрати і доходи, характеризує плановану рентабельність виробництва на певний період.

Після закінчення кожного місяця складається звіт за даними порівняння кошторисних і фактичних показників Звіти про виконання кошторисів допомагають виявити ті статті витрат, які не відповідають плану За даними цього процесу, організованого за центрами відповідальності, виявляються недоліки в роботі, аналізуються причини їх виникнення, вживаються заходи для виключення відхилень і повторення їх в майбутньому.

Одним з ефективних методів прийняття управлінських рішень для досягнення поставлених цілей компанії на основі інформації, одержуваної з управлінського обліку та бюджетування, є операційний аналіз

Інструменти операційного аналізу дозволяють відслідковувати залежність фінансових результатів діяльності від витрат виробництва і обсягів реалізації; здійснювати пошук найбільш вигідних комбінацій між змінами і постійними витратами, ціною продукції і обсягом продажів; визначати оптимальне

співвідношення власних і позикових коштів; проводити обґрунтування цінової та асортиментної політики в умовах неповної або надлишкової завантаження виробничих потужностей.

Ключовими елементами операційного аналізу служать виробничий і фінансовий важелі, поріг рентабельності і запас фінансової міцності компанії.

Дія виробничого важеля обумовлено різним ступенем впливу динаміки постійних і змінних витрат на фінансові результати діяльності підприємства при зміні обсягу виробництва і проявляється в тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації призводить до сильнішого зміни прибутку. Сила впливу виробничого важеля розраховується відношенням суми покриття до прибутку і показує, скільки відсотків зміни прибутку дає кожен відсоток зміни виручки від реалізації продукції. Чим більше рівень постійних витрат, тим більше сила впливу виробничого важеля.

Для компанії, обтяженої громіздкими виробничими фондами і значною чисельністю управлінського та обслуговуючого персоналу, висока сила виробничого важеля становить серйозну небезпеку: в умовах економічної нестабільності і падіння платоспроможності попиту клієнтів кожен відсоток зниження виручки може обернутися входженням підприємства в зону збитків. При цьому керівництво компанії буде позбавлене можливості прийняття продуктивних рішень. Необхідно відзначити, що чим більше сила впливу виробничого важеля, тим менше зниження виручки розглядається як неприпустиме.

Операційний аналіз дозволяє визначити рівень беззбитковості роботи, обчислити такий обсяг продажів, при якому підприємство не має від своєї діяльності ні прибутку, ні збитків. Точка беззбитковості, звана порогом рентабельності, по суті є кордоном, який необхідно переступити компанії для виживання. Порогу рентабельності відповідає певний порогове кількість товару, яке може бути розраховане для кожного виду продукції.

Слід зазначити, що за умови оподаткування підприємства згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» існуючий порядок

нарахування амортизаційних відрахувань порівняно з лінійним дає змогу знизити платежі з податку на прибуток на початку строку функціонування основного засобу. Сума коштів, заощаджена завдяки перенесенню сплати суми податку на прибуток на наступні податкові періоди, може бути інвестована і приносити дохід, який наростатиме в наступні роки. Повну економічну вигоду від застосування існуючого порядку нарахування амортизаційних відрахувань можна оцінити з використанням процедури підрахунку теперішньої вартості грошового потоку. Наприклад, у 2020 році ТОВ «АНІТ-АГРО» планує ввести в дію нові основні засоби на 10 млн. грн. Розрахунок амортизаційних відрахувань такого обладнання лінійним методом та податковим методом зображено в таблиці 3.5. Слід зауважити, при визначенні поточної вартості амортизаційних відрахувань нормою дисконтування буде виступати середня ставка по депозиту.

Таблиця 3.5

Розрахунок економії за податком на прибуток при нарахуванні амортизації на нове медичне обладнання по ТОВ «АНІТ-АГРО»

Рік	Нарахування амортизації		перевищення, зниження суми амортизації, грн.	Економія, переплата на відрахуваннях із податку на прибуток, грн.	Теперішня вартість економії за податком на прибуток, грн.
	лінійним методом, грн.	податковим методом, грн.			
1	1000000	92236,82	-7763,18	17525	14195,2
2	1000000	85076,30	-14923,7	16164,5	13093,2
3	1000000	78471,67	-21528,33	14909,6	12076,8
4	1000000	73379,77	-27620,23	13942,2	11293,1
5	1000000	66760,8	-33239,20	12684,6	10274,5
6	1000000	61578,03	38421,97	11699,8	9476,86
7	1000000	56797,62	-43202,38	10791,5	8741,15
8	1000000	52388,31	-47611,69	9953,78	8062,56
9	1000000	48321,31	51678,69	9181,05	7436,65
10	1000000	44570,04	-54520,37	8468,31	6859,33
Всього	10000000	610259,40	-341419,30	115949	93918,9

Аналізуючи таблицю 3.5 слід зауважити, що сума амортизації нарахованої податковим методом не перевищує суми амортизації нарахованої лінійним методом. В цілому використання податкового методу дає можливість отримати економію в сумі близько 94 тис. грн.

Підприємства машинобудування серед основних бізнес-процесів особливо

виділяють виробничі процеси, оскільки вони дозволяють перетворити запити споживача в підсумковий продукт [6]. Проведений нами аналіз наукової літератури показав, що більшість невдалих проектів реінжинірингу не мали адаптованого до будь-якому підприємству алгоритму здійснення реінжинірингу, що проявилось в низькій якості відповідної діяльності, негативно відбилося на її результативності та призвело до значних витрат ресурсів.

Звісно ж, що рішення даної проблеми полягає в необхідності застосування системного підходу, що має на увазі сприйняття реінжинірингу як системи, яка має свої етапи, процеси, коли всі виходи попереднього етапу стають входами для наступних етапів, а всі процеси (етапи загальної моделі реінжинірингу) мають власників, учасників і виконавців, передбачені ресурси, засоби, методи і технології їх реалізації.

Відповідно до цієї логіки ми розробили модель реінжинірингу бізнес-процесів в рамках системного і процесного підходів, в якій представлені принципи реінжинірингу, засоби і методи, а також встановлені основні етапи реінжинірингу і відображена взаємозв'язок учасників проекту (табл. 1).

Таким чином, можна зробити висновок, що оновлення необоротних активів є важливою функцією фінансового менеджменту. В цілому реалізація оптимальної амортизаційної політики на підприємстві можлива лише за умови максимізації чистих фінансових потоків на підприємстві приведених до їх теперішньої вартості. Її реалізація має базуватись на сукупності певних принципів. На ТОВ «АНІТ-АГРО» оновлення необоротних активів здійснюється відповідно до чинного законодавства, яке встановлює обмеження щодо методів визначення амортизації при розрахунку податку на прибуток підприємств.

3.3. Визначення оптимальних джерел фінансування необоротних активів на ТОВ «АНІТ-АГРО»

В умовах постійно зростаючої конкуренції кожне підприємство повинно постійно приділяти значну увагу підвищенню власної конкурентоспроможності,

та постійному зростанню випуску власної продукції. Здійснення такої політики можливо лише за умови збільшення власних виробничих потужностей.

У 2020 році керівництво ТОВ «АНІТ-АГРО» прийняло рішення про збільшення власних виробничих потужностей. В першу чергу таке рішення було сформовано в контексті агресивної маркетингової політики яке вирішило спробувати ТОВ «АНІТ-АГРО» на ринку. Стратегічною ціллю підприємства є вихід на лідируючу позицію на ринку та випередження своїх прямих конкурентів за обсягом реалізації продукції рослинництва та тваринництва на місцевому та загальнонаціональному ринку. Крім того слід зауважити, що в останні роки ринок сільськогосподарської продукції в Україні стабільно зростає приблизно на 10%, а виробничі потужності підприємства завантажені на 90%. Зважаючи на ці факти, керівництво ТОВ «АНІТ-АГРО» планує збільшити потужності на 6,5 млн.

З метою збільшення обсягів надання медичних послуг підприємству необхідно визначитись з джерелами залучення цих коштів. Керівництво ТОВ «АНІТ-АГРО» має декілька варіантів джерел залучення коштів. До основних з них належать власний капітал, взяття довгострокового банківського кредиту та взяття необоротних активів у лізинг. Для визначення найкращого необхідно їх детально розглянути та порівняти привівши всі витрати до теперішньої вартості. Нормою дисконтування при цьому виступатиме середня ставка по банківським кредитам, розмір якої на сьогодні дорівнює 25%.

Стратегічне управління витратами пов'язано зі створенням конкурентного переваги підприємства, пов'язаного з витратами і являє собою сукупність методів стратегічного управління: аналіз ланцюжка цінностей; аналіз стратегічного позиціонування; аналіз витратоутворюючих факторів.

Для досягнення мети компанії необхідно, щоб стратегія компанії формувалася з урахуванням факторів її конкурентоспроможності.

Концепція ланцюжка цінностей передбачає при управлінні витратами розглядати всі стадії формування витрат і кінцевої ціни на продукт від отримання вихідної сировини до реалізації товару споживачеві.

Концепція стратегічного позиціонування передбачає зв'язок стратегічного

позиціонування підприємства, тобто вибору того чи іншого стратегічного напрямку його розвитку з процесами управління витратами.

Концепція витратоутворюючих чинників передбачає виявлення і детальний аналіз усіх факторів, що впливають на витрати підприємства в довгостроковому періоді часу.

Економічно обгрунтованим, за умови проходження порогу рентабельності і можливості виконання додаткових замовлень, може бути рішення про продаж продукції за ціною нижче собівартості, при цьому в цілому по підприємству буде отримано прибуток (постійні витрати покриті раніше проданої продукцією).

Одним з найважливіших напрямків операційного аналізу є обгрунтування оптимального співвідношення між позиковими і власними засобами за допомогою механізму фінансового важеля. Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство змінює чисту рентабельність власних коштів за рахунок використання позикових коштів. Ефект фінансового важеля полягає в збільшенні до чистої рентабельності власних коштів, одержуване завдяки використанню кредиту, незважаючи на його платність.

Механізм ефекту фінансового важеля відкриває широкі можливості по визначенню безпечного обсягу позикових коштів, розрахунку допустимих умов кредитування, а також дозволяє полегшити податковий тягар для підприємства.

Ефект фінансового важеля можна розглядати, як процентна зміна чистого прибутку на акцію, породжене даними процентним зміною прибутку до сплати відсотків за кредит і податку на прибуток (ні-то-результату діяльності). Підприємству, котра має кредитом, кожен відсоток зміни нетто-результату діяльності приносить більше відсотків зміни чистого прибутку на акцію.

Для порівняння всіх визначених варіантів отримання підприємством коштів для розширення виробничих потужностей всі грошові потоки підприємства, які будуть сформовані при виборі різних варіантів, та їх поточна вартість зображено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Порівняння грошових потоків та їхньої теперішньої вартості при виборі

підприємством різних джерел фінансування, млн. грн.

Джерело залучення коштів	Вихідні грошові потоки в n - ому періоді								PV
	0	1	2	3	4	5	6	7	
Статутний капітал	6,5	-	-	-	-	-	-	-	6,5
Довгостроковий кредит	-	2,55	2,32	2,085	1,855	1,625	1,39	1,16	5,655
Лізинговий кредит	0,975	1,725	1,59	1,46	1,325	1,19	1,055	0,92	5,525

Аналізуючи дані наведені в таблиці 3.6, слід звернути увагу, що найбільш дорогим джерелом фінансування розширення діяльності підприємства є статутний капітал, так як в такому випадку ТОВ «АНІТ-АГРО» повинно одразу сплатити всю суму. При виборі такого способу позитивним є відсутність майбутніх платежів та поліпшення показників фінансової стійкості підприємства. Всі інші варіанти отримання коштів погіршують фінансову стійкість підприємства. Залучення фінансових ресурсів шляхом взяття довгострокового банківського кредиту збільшує майбутні зобов'язання підприємства перед банком та платежі останньому, та погіршує показники фінансової стійкості. Проте такий варіант не потребує в базовому періоду значних одноразових затрат, крім того його поточна вартість менша ніж в першому варіанті. При лізинговому кредитуванні поточна вартість всіх платежів менша ніж при довгостроковому кредитуванні, проте негативним є необхідність одноразових затрат в базовому періоді в сумі 975 тис. грн. Також слід наголосити, що в такому випадку підприємство не зможе продати основні засоби, якими володіє відповідно до лізингової угоди до тих пір поки не закінчиться термін останньої. Якщо розглядати залучення коштів з статутного фонду підприємства на розширення діяльності як базовий варіант, то в цілому можна прорахувати економію від використання різних джерел фінансових ресурсів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Економія від використання ТОВ «АНІТ-АГРО» різних джерел фінансових ресурсів для розширення виробничих потужностей, млн. грн.

Джерело залучення коштів	Теперішня вартість	Економія від використання конкретного джерела
Статутний капітал	6,5	0
Довгостроковий банківський кредит	5,655	0,845

Лізинговий кредит	5,525	0,975
-------------------	-------	-------

Проте слід зазначити, що по різному відреагує фінансова стійкість підприємства при виборі різних джерел, зокрема коефіцієнт фінансової автономії (табл. 3.8).

Аналізуючи таблицю 3.8 можна зробити висновок, що єдиним варіантом фінансування який поліпшує фінансову стійкість підприємства є залучення коштів зі статутного капіталу. В такому випадку коефіцієнт фінансової автономії зростає на 0,02 % і складе 0,85. У всіх інших випадках він зменшується, на 0,03 пункти при довгостроковому банківському кредитування і на 0,04 – при підписанні лізингової умови.

Таблиця 3.8

Зміна коефіцієнта фінансової автономії при залученні коштів ТОВ «АНІТ-АГРО»

Вид залучення коштів	Коефіцієнт фінансової автономії	Зміни в порівнянні з базовим показником
Статутний капітал	0,85	0,02
Довгостроковий банківський кредит	0,80	-0,03
Лізинговий кредит	0,79	-0,04
Базовий показник	0,83	-

Таким чином, для реалізації маркетингової політики ТОВ «АНІТ-АГРО» необхідно нарощувати виробничі потужності. Вибір конкретного джерела фінансування має базуватись на задоволенні потреб підприємства. З розглянутих джерел можна виділити статутний капітал, який є найдорожчим, проте поліпшує фінансову стійкість підприємства.

Висновки до розділу 3

Як зазначалося прийняття рішення щодо оновлення необоротних активів, як однієї із задач фінансового менеджменту здійснюється в 4 етапи. При цьому визначається необхідна інтенсивність оновлення необоротних активів, яка проявляється в виборі індивідуальних підходів до амортизації кожного виду

основних засобів та нематеріальних активів, визначається необхідний обсяг відновлення необоротних активів у майбутньому періоді, обирається найбільш ефективні форми відновлення необоротних активів та визначається вартість такого відновлення.

Розроблена модель включає в себе засоби і методи, що дозволяють реалізувати кожен етап її практичного застосування. Зокрема, аналіз підприємства та визначення його проблем можна забезпечити за допомогою збалансованих показників і SWOT-аналізу, конкурентоспроможність підприємства максимально точно дозволяє оцінити матриця М. Портера, на проблеми виробничих процесів вкаже причинно-наслідковий діаграма Ісікава.

На завершення відзначимо, що практична значущість розробленої в цьому дослідженні моделі реінжинірингу бізнес-процесів управління проектами на підприємствах машинобудування зводиться до того, що вона дає можливість реалізувати ряд конкретних умов успішного реінжинірингу з урахуванням ефективних принципів управління якістю на підприємстві.

Реалізуючи свою стратегічну політику підприємство намагається стати лідером на регіональному ринку. В розрізі цього воно планує збільшити свої наявні потужності. З цією метою було розглянуто найпоширеніші джерела залучення фінансових ресурсів. Їх оцінка відбувалась за двома чинниками: економія від використання того чи іншого джерела та вплив від залучення коштів конкретним способом на показники фінансової стійкості підприємства. З розглянутих джерел можна виділити статутний капітал, який є найдорожчим, проте поліпшує фінансову стійкість підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення науково-прикладного завдання, яке полягає в удосконаленні теоретичних принципів, критеріїв та методичних підходів до формування ефективної політики управління необоротними активами медичної установи в

умовах конкурентного середовища та оцінки її ефективності, що дозволяє підвищити наукову обґрунтованість управлінських рішень щодо її розробки. У процесі дослідження вирішено всі визначені завдання та досягнуто поставленої мети.

За результатами дослідження економічної сутності необоротних активів, специфіки діяльності підприємств сфери послуг, яка обумовлена технологічними особливостями діяльності та технічними параметрами їх потенціалу, запропоновано таке значення поняття “необоротні активи” - це сукупність засобів праці, нематеріальних та фінансових активів підприємств, джерелами утворення яких є матеріальні, природні, інтелектуальні й фінансові ресурси; вони мають такі ознаки: використовуються у процесі виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг; термін експлуатації перевищує один рік; вартість поступово розподіляється на виготовлену продукцію та надані послуги і змінюється під впливом інфляції; використовуються з метою отримання прибутку.

Необхідно зазначити, що забезпечення процесу підвищення ефективності використання необоротних активів можна розглядати як систему заходів, спрямованих на скорочення потреби в обсязі їх фінансування і підвищення темпів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних та залучених фінансових ресурсів. На п'ятому заключному етапі формується структура джерел фінансування операційних необоротних активів. Процес відновлення і приріст операційних необоротних активів може фінансуватися як за рахунок власного капіталу, довгострокового позикового капіталу (фінансового кредиту, фінансового лізингу тощо), так і за рахунок змішаного їх фінансування.

Здійснено систематизацію джерел фінансування необоротних активів шляхом узагальнення й уточнення існуючих класифікацій та доповнення власною класифікацією джерел фінансування необоротних активів – «за вартістю залучення», яку доцільно враховувати під час формування політики фінансування необоротних активів підприємства.

Результати структурного аналізу активів показали зменшення питомої ваги

необоротних активів, та відповідно, зростання частки оборотних активів, у загальній вартості майна ТОВ «АНІТ-АГРО» за 2019-2022 роки, на 8,6 %. Зазначимо, що питома вага основних засобів у вартості активів ТОВ «АНІТ-АГРО» складає 34,1%, 30,0 % та 21,1%, відповідно на кінець 2019-2022 років.

З аналізу показників руху основних засобів видно, що за 2019-2022рр. відбулося зменшення вартості основних засобів на 2895,0 тис. грн. Коефіцієнти оновлення основних засобів за аналізований період склали 37,87; 30,26 та 6,84 відповідно в 2020, 2021 та 2022 роках. Коефіцієнт оновлення зменшився в 2022 році порівняно з 2020 роком на 31,03% та на 23,42% в порівнянні з 2021 роком, що свідчить про незначне зниження інтенсивності надходження основних засобів на підприємство. Коефіцієнт вибуття за 2019-2022 роки дорівнював 48,30; 40,45 та 25,48 відповідно.

Слід зазначити, що в умовах ринкової економіки обсяг виробництва продукції підприємства диктується потребами ринку, тому для його коректного визначення у виробничій функції необхідно враховувати коефіцієнт завантаження засобів праці. Отже, для визначення обсягу виробництва продукції постійний член виробничої функції «А» необхідно прийняти кількісно рівним коефіцієнту завантаження (Кзаг) виробничих потужностей підприємства.

Основний капітал, будучи одним з важливих матеріально-речових ресурсів підприємства, забезпечує отримання доходів і передбачає наявність витрат. Ефективно використовується основний капітал дозволяє підприємству отримувати дохід і визначає його економічне і фінансове благополуччя. Навпаки, в повному обсязі залучений у виробництво основний капітал стає тягарем для підприємства, підриває його економіку.

Необхідність забезпечення конкурентоспроможності виробничої діяльності передбачає підвищення якості продукції, що випускається, зниження поточних витрат на утримання основного капіталу, підвищення його продуктивності. Вирішення цих завдань неможливе без оновлення засобів праці.

Одним із способів констатації безпосереднього впливу відтворення основного капіталу на показники роботи підприємства є регресійний аналіз. В

якості досліджуваного ознаки в формованій моделі буде виступати обсяг виробництва підприємства за останні десять років, а визначальними змінними-середня величина основного капіталу і вкладення в основний капітал

Виробнича сфера підприємства, яке функціонує в сучасних ринкових відносинах, являє собою динамічну систему грошових, матеріальних та інформаційних потоків, в рамках яких формується кінцевий продукт, що розподіляється між інвестиціями в виробничий капітал (основні виробничі фонди) і власним споживанням (включаючи дивідендні виплати). При цьому проблема ефективного розподілу додаткового продукту на рівні підприємства загострюється новими умовами функціонування макроекономіки.

З огляду на проявів кризових явищ у світовій економіці для багатьох країн, що розвиваються і розвинених країн існує необхідність адаптації промислових виробництв для забезпечення економічного зростання в період розвитку економіки після кризи. Потреба перегляду традиційних парадигм економічного управління промисловими підприємствами підтверджується, як зарубіжними дослідниками і аналітиками, так і вітчизняними.

Реалізуючи свою стратегічну політку підприємство намагається стати лідером на регіональному ринку. В розрізі цього воно планує збільшити свої наявні потужності. З цією метою було розглянуто найпоширеніші джерела залучення фінансових ресурсів. Їх оцінка відбувалась за двома чинниками: економія від використання того чи іншого джерела та вплив від залучення коштів конкретним способом на показники фінансової стійкості підприємства. З розглянутих джерел можна виділити статутний капітал, який є найдорожчим, проте поліпшує фінансову стійкість підприємства.